

Historisch onderzoek, beschrijving actuele situatie en waardestelling
tuin- en parkaanleg buitenplaats

BERESTEYN

te Voorschoten, provincie Zuid-Holland

28 september 2015

Opdrachtgever: Amvest

COLOFON

28 september 2015

Stichting In Arcadië
't Zand 44, 3811 GC Amersfoort
t. 033 4480035
w. www.stichtinginarcadie.nl

Projectteam:
Ir Peter Verhoeff, Landschapsarchitect BNT
Drs Ronald H.M. van Immerseel, Historicus

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke manier dan ook, zonder vooraf aangevraagde schriftelijke toestemming van Stichting In Arcadië.

INHOUD

1	Inleiding	5
2	Ontwikkelingsgeschiedenis	7
2.1	Inleiding	
2.2	De periode tot 1772: overtuin van Vredenhoef in geometrische stijl	
2.3	De periode 1772-1833: overtuin van Vredenhoef in landschapsstijl	
2.4	De buitenplaats Beresteyn 1833-1846	
2.5	Particuliere bewoning in de 2 ^e helft van de 19 ^e eeuw; 1846-1893	
2.6	Beresteyn als kostschool; Instituut Wullings 1894-1945	
2.7	Paters Kapucijnen (1945-1954) en de congregatie van de Montfortanen (1954-2001)	
2.8	2001 – heden	
3	Natuur	41
3.1	Inleiding	
3.2	Algemene beschrijving	
3.3	Flora	
3.4	Fauna	
3.5	Conclusies en aanbevelingen	
4	Beleidsaspecten	45
4.1	Beleid gemeente Voorschoten	
4.1.1	Gemeentelijke monumentenlijst	
4.1.2	Bestemmingsplan Voorschoten	
4.2	Beleid provincie Zuid-Holland t.a.v. buitenplaatsen en landgoederen	
4.2.1	Structuurvisie Zuid-Holland	
4.2.2	Verordening Ruimte; landgoed- en molenbiotopen	
4.2.3	Beleidsvisie Cultureel Erfgoed 2013-2016; erfenis, erfgoed en erfgoed.	
5	Actuele situatie en tuinhistorische waardestelling	49
5.1	Inleiding	
5.2	Beschrijving actuele situatie	
5.2.1	Algemene beschrijving actuele situatie	
5.2.2	Bouwwerken	
5.2.3	Wegen en paden	
5.2.4	Water	
5.2.5	Beplantingen	
5.2.6	Algehele staat van onderhoud	
5.3	Waardestelling Beresteyn als geheel	
5.4	Waardestelling deelgebieden	
5.4.1	Voorpark	
5.4.2	Slingervijverbos en Parkweide Zuid	
5.4.3	Hermitagebos en Parkweide Noord	
5.4.4	Kruisvijverbos	
5.4.5	Moestuin	
5.4.6	Diensterf	
6	Conclusies en aanbevelingen	67
6.1	Een nieuwe toekomst voor Beresteyn	
Bijlage 1	Beschrijving gemeentelijk monument Beresteyn	85
Bijlage 2	Beschrijving Landgoedbiotoop Beresteyn Berbice	91

Topografische kaart van 1995, met daarin kleur aangegeven: de buitenplaats Beresteyn.

1. INLEIDING

In 2009 is historische buitenplaats Beresteyn verworven door Amvest, met als doel het in slechte staat verkerende Beresteyn te ontwikkelen tot een wooncomplex in combinatie met services en zorg. Het plan omvat de restauratie van het voorhuis, dat op een beeldbepalende plek aan de Leidseweg ligt, en vervanging van alle, in zeer slechte staat verkerende, bijgebouwen door nieuwbouw met een half-verdiepte parkeerplaats.

De tuin- en parkaanleg van Beresteyn speelt een belangrijk rol in dit plan. De aanleg zal worden hersteld en gerevitaliseerd en zal Beresteyn een bijzondere woon- en verblijfskwaliteit geven. De historische buitenplaats Beresteyn is onderdeel van een reeks van historische landgoederen langs de Leidseweg in Voorschoten en kent een veelomvattende ontwikkelingsgeschiedenis. De aanleg van Beresteyn bestaat momenteel uit een verwaarloosd parkbos met uit verschillende ontwikkelingsperioden daterende vijvers, lanen en (wandel-)paden. Ook zijn er verschillende tuinsieraden als bruggen, bergjes, een grot en een begraafplaats. In samenwerking met Stichting Het Zuid-Hollands Landschap heeft Amvest reeds een start gemaakt met het wegwerken van het meest urgente achterstallige groenonderhoud in de parkaanleg.

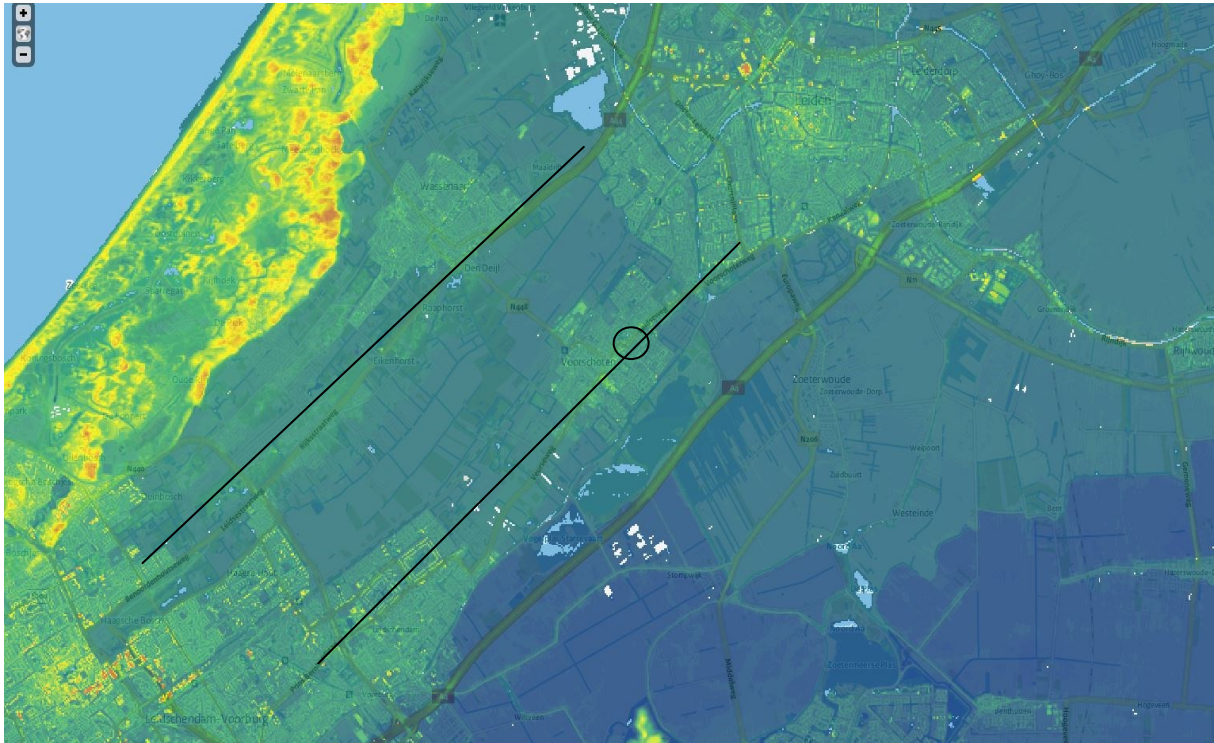
De planvoorbereiding van de door Amvest beoogde herontwikkeling van Beresteyn als wooncomplex is momenteel in volle gang. Het stedenbouwkundig planconcept, opgesteld door bureau RROG stedenbouw en landschap uit Amsterdam, is uitgewerkt en wordt besproken met de gemeente, provincie en overige instanties. Het plan voor de tuin- en parkaanleg is nog minder ver uitgewerkt, maar de instanties hebben aangegeven dat zij de visie op het beheer van de tuin- en parkaanleg opvatten als een belangrijke beoordelingsfactor voor het gehele project. Het is daarom belangrijk dat de verschillende ideeën omtrent het beheer van de parkaanleg worden neergelegd in een integrale toekomstvisie voor de historische tuin- en parkaanleg.

Het doel van het voorliggende rapport is daarmee drieledig:

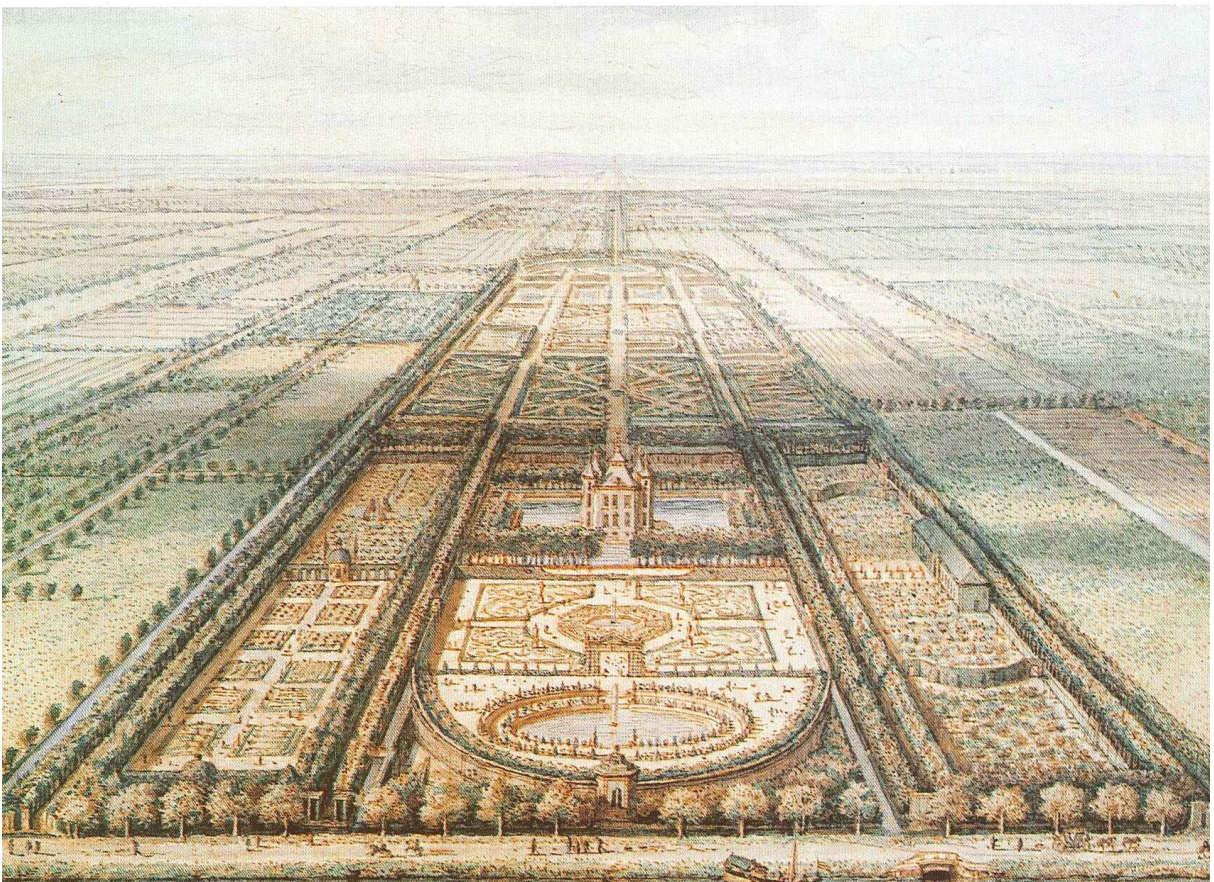
- het verrichten van een historisch onderzoek naar de tuin- en parkaanleg,
- het inventariseren en waarderen van de actuele situatie,
- het opstellen van aanbevelingen voor het toekomstige beheer en herstel van de tuin- en parkaanleg.

De opdrachtgever kan met de resultaten van dit rapport naar overheden en instanties aantonen dat zij een goed rentmeesterschap voert over het groene erfgoed van Beresteyn. Zij kan aantonen welke aspecten de historische waarde van de parkaanleg bepalen (relevant voor de bescherming als monument en de landgoedbiotoop) en welke aspecten en elementen belangrijk zijn bij het herontwikkelingsproject. Tenslotte zal het voorliggende rapport de basis vormen voor de uitwerking van de plannen m.b.t. de tuin- en parkaanleg tot een definitief ontwerp.

Nb. Een aanzienlijk deel van het voorliggende rapport is eerder verschenen als 'Toekomstvisie tuin- en parkaanleg buitenplaats Beresteyn te Voorschoten' (Stichting In Arcadië, 16 sept 2013). Het streefbeeld voor het herstel van de tuin- en parkaanleg en de beschrijving van de effecten van de voorgenomen nieuwbouw van woongebouwen op de aanleg zal in een separaat rapport worden behandeld.

Het Actueel Hoogtebestand Nederland. De lijnen geven de richting van de strandwallencomplexen aan met daartussen de lageregelegen (blauw) strandvlakte/veenweiden. Beresteyn bevindt zich in de cirkel.

Vogelvlucht van de buitenplaats Heemstede eigendom van Diederick van Velthuysen (1651-1716), ambachtsheer van Heemstede bij Houten (Utr.). Diederick van Velthuysen moderniseerde en breidde huis en park van Heemstede tussen 1680 en 1700 volledig uit tot een van Nederlands fraaiste buitenplaatsen. Van Velthuysens echtgenote was eigenaarses van Vredenhoeve.

2. ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS

2.1 DE PERIODE TOT 1772: OVERPLAATS VAN VREDENHOEF IN GEOMETRISCHE STIJL

Beresteyn is gelegen op en aan de rand van een uitloper van de strandwal ten noordoosten van Voorschoten. Circa 5.000 jaar geleden zijn onder invloed van de zee een aantal noord-zuid georiënteerde strandwallen gevormd. In de vroege Middeleeuwen werden de strandwallen in gebruik genomen. De hoger gelegen ruggen van de strandwallen werden gebruikt als bouwland.

De lage gebieden tussen de strandwallen waren als grasland voor het vee in gebruik. Langs de westkust van Zuid-Holland zijn drie opeenvolgende strandwallencomplexen te onderscheiden:

1. De oudste en meest oostelijke strandwal (Voorburg, Leidschendam, Voorschoten, Oegstgeest, Sassenheim, Lisse en Hillegom);
2. Ten westen hiervan een jongere strandwal (Monster, Loosduinen, Den Haag en Wassenaar en Voorhout);
3. De meest westelijke en jongste strandwal (Noordwijk-Binnen en Noordwijkerhout).

Voorschoten ligt op de oudste, meest oostelijk gelegen, strandwal. Ten westen hiervan ligt een jongere strandwal. Op deze strandwal zijn de nederzettingen Den Haag en Wassenaar zijn ontstaan. Op de strandwallen werden noord-zuid georiënteerde verbindingswegen aangelegd de zogenaamde heerwegen. In het geval van Voorschoten betreft het "*den heerwech van Delff na Leyden*", de huidige Veurseweg en de Leidseweg.

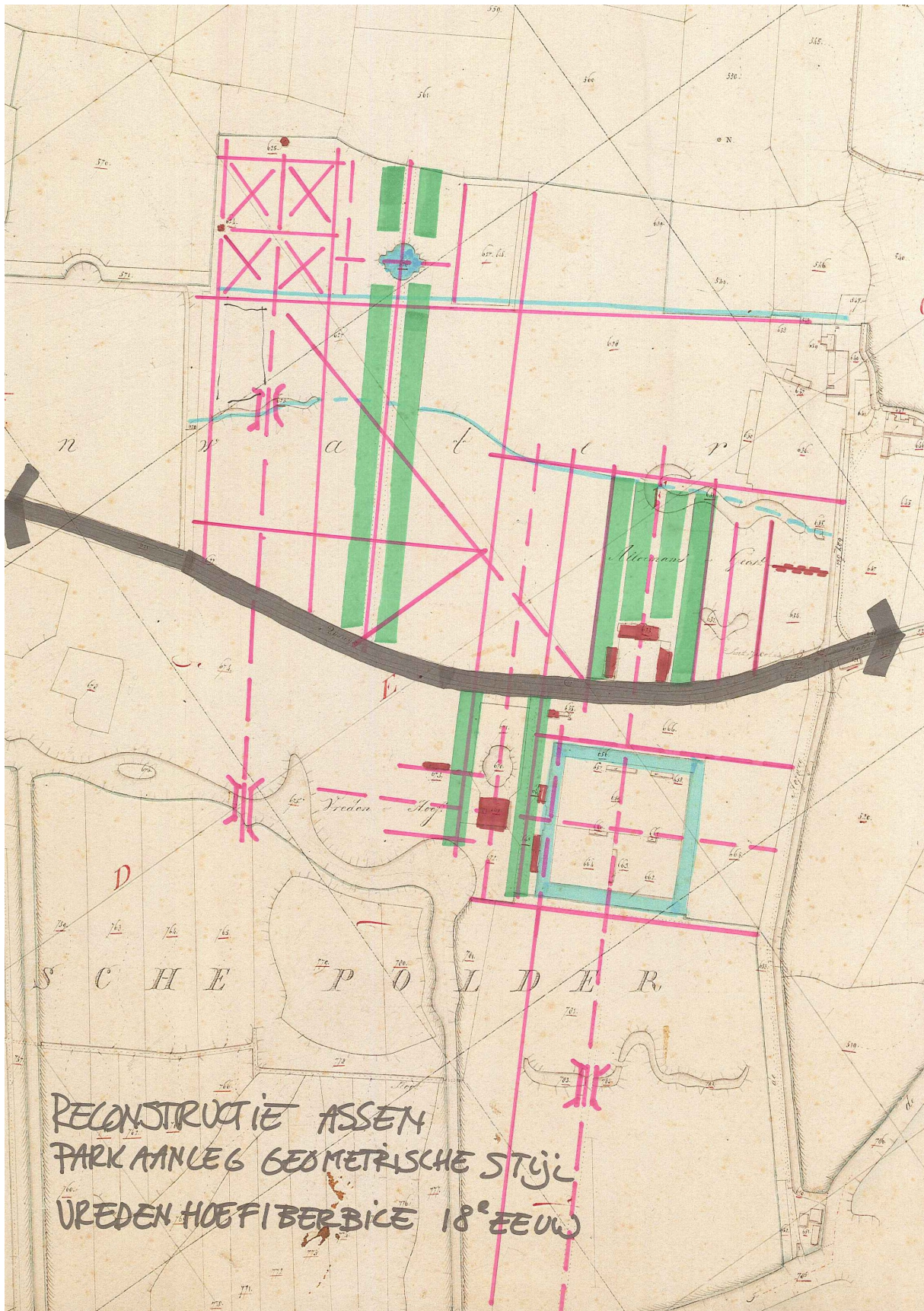
Nadat eerst de strandwallen in gebruik werden genomen volgden later de natte laaggelegen strandvlakten tussen de strandwallen. De strandvlaktes werden in de lengte doorsneden door weteringen (tochten) om de waterafvoer te verbeteren. De ontginning van de strandvlakte gebeurde door afwateringssloten haaks op de weteringen te graven. De belangrijkste weteringen, de Voorwetering en de Dobbewetering liggen ver ten noorden van Beresteyn.

In de eerste helft van de 13e eeuw worden enkele kastelen gebouwd, deels op de strandwal en deels op hoger gelegen zandkoppen, horsten genaamd, in de voormalige strandvlakte aan de noordzijde van de Veurseweg/Leidseweg. Het betreft hier kasteel ter Horst (eerste vermelding 1203), Raephorst (eerste vermelding 1221), Duivenvoorde (eerste vermelding 1226), Rosenburgh (eerste vermelding 1281) en Adegeest (eerste vermelding vóór 1220). Aan de zuidzijde van de Veurseweg bevindt zich nog kasteel Middelgeest of Roucoop (laat-middeleeuws). In de Middeleeuwen maakten de gronden waarop Beresteyn ligt vermoedelijk deel uit van het grondgebied van kasteel Adegeest dat ten noorden van de Leidseweg liep vanaf grosso modo de huidige Bachlaan tot aan het Sint Nicolaespad.

In de 17e eeuw en 18e worden in de omgeving van Voorschoten, naast de bestaande kastelen, een groot aantal buitenplaatsen gesticht. Deze werden voornamelijk aangelegd in de directe omgeving van Voorschoten (onder andere Allemansgeest/Berbice, Welgelegen, Vredenhoef, Stadwijk) en in de polders tussen Vliet en Veurseweg (Bijldorp, Oostbos, Haagwijk).

De oorsprong van Beresteyn als buitenplaats begint als een onderdeel van de buitenplaats Vredenhoef. In 1579 kocht de Amsterdamse burgemeester en koopman Dirck Jansz. Graeff (1529-1589) van Adriana Joosten weduwe van Jacob Hendrix een hofstede met ongeveer 37 morgen land aan de oostzijde van de Heerweg waar hij de buitenplaats Vredenhoef stichtte.¹ Deze hoeve zal vermoedelijk kort tevoren bij het beleg van Leiden in 1574 door brand verwoest zijn.² In 1582 kocht Dirck Jansz. Graeff vervolgens Allemansgeest aan de westzijde van de Heerweg, tegenover Vredenhoef. In de verkoopakte is sprake van "Acht hond land met een verbrande woninge, potinge en plantagie daarop staande en gelegen in Ambacht Voorschoten in het Hofland".³ In 1583 breidde De Graeff zijn bezit wederom uit met de gronden die hij kocht van Adriaen Dassa en diens echtgenote Maria van der Laen. Dit betrof 20 morgen (ruim 17 hectare) die eerst de overplaats van Vredenhoef en later Beresteyn zouden gaan vormen.⁴

In 1645 na het overlijden van de laatstlevende van De Graeffs zonen, die allen ongehuwd bleven, vererfde Vredenhoef op een neef; Andries de Graeff (1611-1678), heer van Zuidpolsbroek en burgemeester van Amsterdam en gehuwd met Elisabeth Bicker van Swieten (1623-1656). De hofstede Allemansgeest kwam aan Andries' zuster Agneta Bicker-de Graeff.⁵ Tussen 1645 en 1647 verbouwde Andries de Graeff de buitenplaats Vredenhoef, volgens een van de vier marmeren platen die in de buitenmuren van het herenhuis werden ingemetseld. De vertaling van de latijnse tekst luidt "Andries de Graeff, een neef, zoon van Jacob de Graeff, burgemeester van Amsterdam, Heer van Zuidpolsbroek, erfde en verbouwde met behoud der constructie het huis in de nieuwe "geordineerde stijl", met bijvoeging van een nieuwe tuin in het jaar 1647".⁶

Hypothetische reconstructie van de geometrische aanleg van de overplaats van Vredenhoeft in de eerste helft van de 18e eeuw

Na het overlijden van Andries de Graeff in 1678 kwam Vredenhoef aan zijn dochter Alida (1651-1738). Alida was enkele maanden eerder gehuwd met Diederick van Velthuysen (1651-1716), ambachtsheer van Heemstede bij Houten (Utr.). Diederick van Velthuysen moderniseerde en breidde huis en park van Heemstede tussen 1680 en 1700 volledig uit tot een van Nederlands fraaiste buitenplaatsen.⁷ Na zijn dood in 1716 was de glorie van Heemstede voorbij. Zijn weduwe behield echter Vredenhoef tot haar dood in 1738. Vermoedelijk zullen Alida en Diederick zich ook gericht hebben op de verfraaiing van de aanleg van Vredenhoef. Opvallend genoeg staat op geen van de bekende 17^e- en 18^e-eeuwse kaarten hier ter plekke een aanleg weergegeven. Hoewel er dus geen kaartmateriaal en afbeeldingen bekend zijn van de aanleg van Vredenhoef begin 18^e eeuw (waar Beresteyn destijds als overplaats toe behoorde), zijn erop desondanks op latere kaarten (1821 en 1846) veel restanten van een geometrische aanleg te herkennen.

Het hoge terras /dijklichaam aan de noordgrens van het park met zijn koepel met aan beide uiteinden haaks hierop een terras, behoren vermoedelijk tot de geometrische aanleg uit de eerste helft 18^e eeuw. Vanaf dit zichtterras was vermoedelijk een wijds zicht over de overplaats richting Vredenhoef en het omliggende veenweidelandschap mogelijk. Deze aanleg heeft overeenkomsten met de aanleg van de Terrassentuin op de buitenplaats de Keukenhof bij Lisse die in dezelfde tijd werd aangelegd.⁸ Op de Keukenhof werd tussen 1719 en 1730 een strak gevormd grondlichaam aangelegd dat bestond uit een hoofdterras waar in het midden een koepel, "Meerzicht" genaamd, werd gebouwd en haaks hierop vier terrassen.

De geometrische Kruisvijver in de overplaats, zoals weergegeven op het Kadastraal Minuut Plan, stamt vermoedelijk uit eerste kwart van de 18^e eeuw onder Alida en Diederick. Deze vorm was in het eerste kwart van de 18^e eeuw zeer gebruikelijk. In bijvoorbeeld het in 1730 uitgegeven plaatwerk *Het Zegenpralent Kennemerlant* door Hendrik de Leth en Mattheus Brouërius van Nidek komt deze vijvervorm al veelvuldig voor onder andere bij de afgebeelde buitenplaatsen Velzerbeek, Beeckestijn en Velzerhooft. Op Heemstede bevond zich in de hoofdas van de tuinaanleg een identiek grasperk dat het kruispunt van vier lanen vormde. In de omgeving van Beresteyn bevonden zich onder andere op de buitenplaatsen Zuidwijk en Duivenvoorde soortgelijke waterpartijen. De naam Kruisvijver op Beresteyn verwijst dan ook naar de lanen/paden waarvan het padenkruis in het hart van de vijver lag. Op het Kadastraal Minuut Plan is de zichtlaan naar de Kruisvijver nog weergegeven. Deze laan bestond waarschijnlijk uit een brede laan met tapis vert (grasbaan). Op een latere kaart door jhr. P.A. van Beresteyn uit 1846 is de grasbaan in de perceelsvorm nog herkenbaar. De beide laanpaden aan weerszijden zijn nog deels herkenbaar waarbij de oostelijke zijlaan een slingerend verloop heeft gekregen. Ook de diagonale laan die boomgaard diagonaal doorsnijdt is in 1846 nog aanwezig. Van de diagonale laan is in het terrein nog het deel vanaf de noordoostelijke hoek van de slingerijver tot aan de oostelijke grens (Benvenutolaan) aanwezig. De beide zijlanen van de grote zichtlaan zijn eveneens nog deels aanwezig.

Na de dood van Alida in 1738 werd haar bezit in drie porties verdeeld. Vredenhoef met 41 morgen land kwam in handen van Alida Johanna de Graeff.⁹ Zij verkocht 10 maanden later Vredenhoef voor fl. 10.510 aan lakenfabrikant en -koopman Daniël van Halteren (1695-1752). In 1753 werd Vredenhoef door de kinderen van Van Halteren verkocht voor fl. 11.000 aan de Leidse oud-burgemeester Nicolaas van de Velde (1697-1773).¹⁰

De Kruisvijver van Beresteyn op een ansichtkaart uit de eerste helft van de 20e eeuw. Foto Archief gemeente Voorschoten.

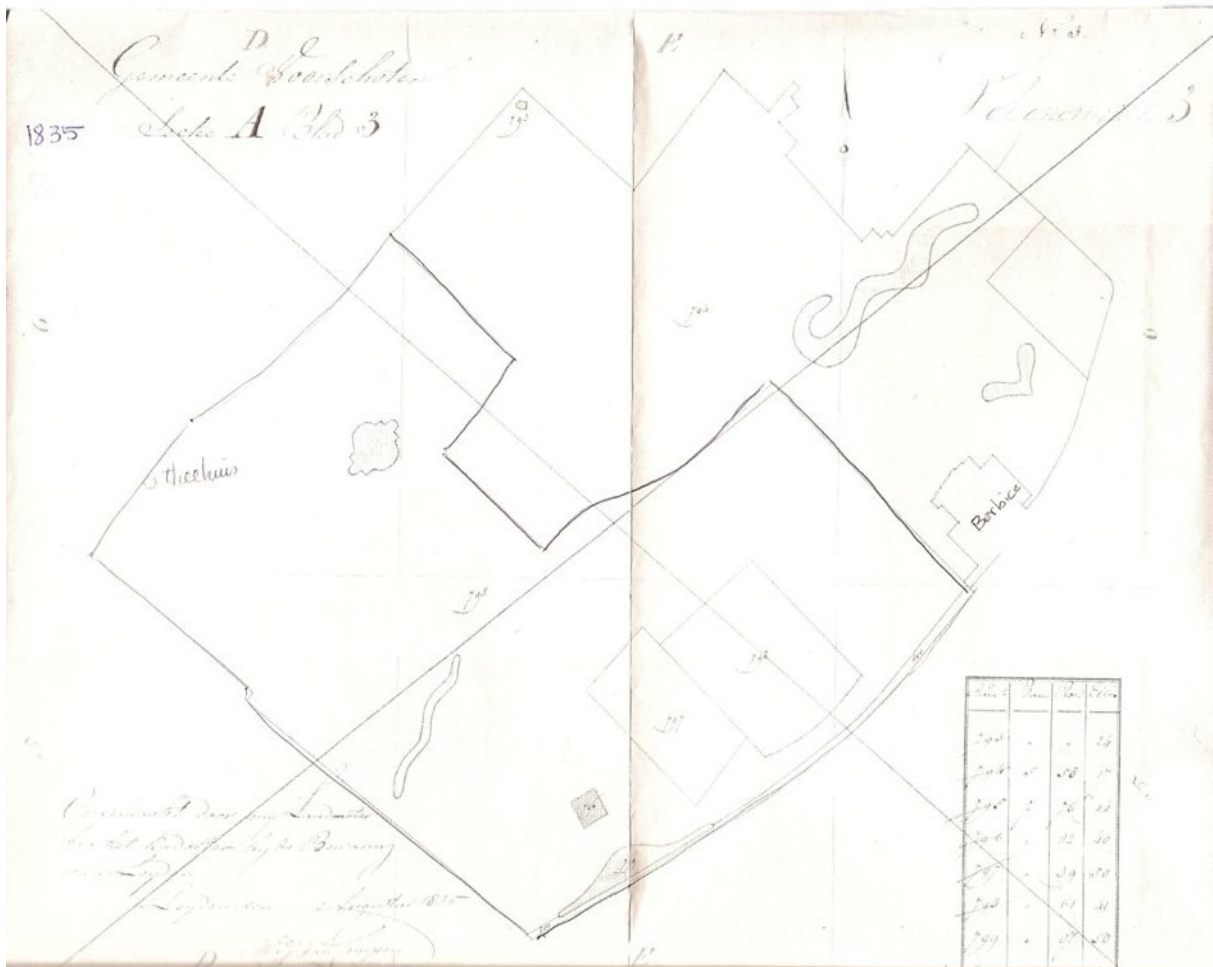
Kadastraal Minuut Plan Voorschoten sectie A 3e blad in 1821 gekarteerd door landmeter W.J. van Campen. Percelen in bezit van Ida Agatha Deutz, weduwe P.J. Marcus: nr. 622 bosch; nr. 623 vijver; nr. 624 schuur; nr. 625 tuinhuis; nr. 626 vijver; nr. 627 lustplaats; nr. 627bis bouwland.

2.2 DE PERIODE 1772-1833: OVERPLAATS VAN VREDENHOEF IN LANDSCHAPSSTIJL

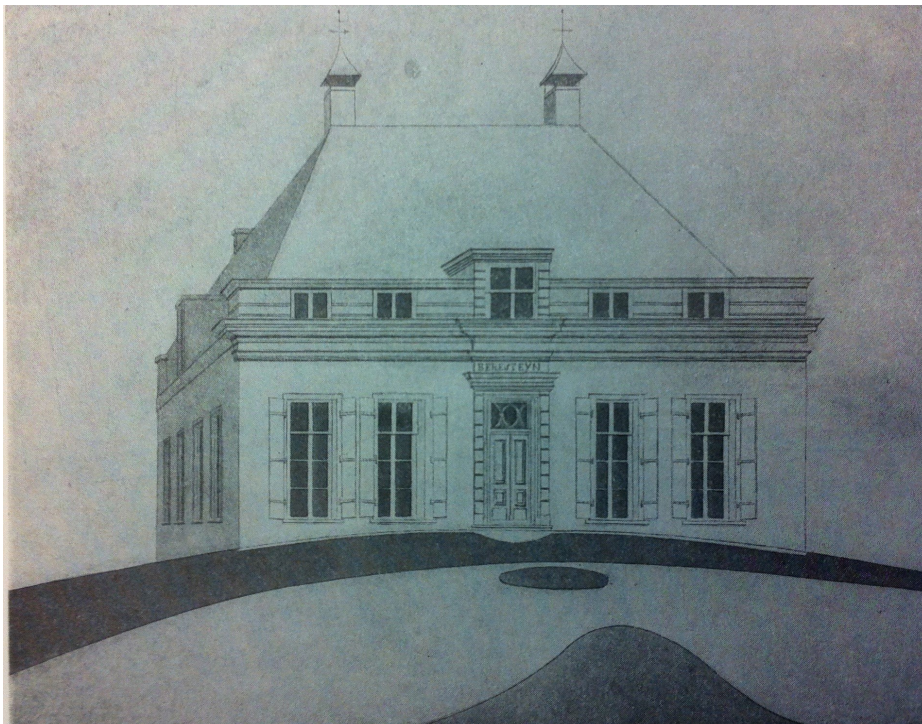
In 1772 verkocht Van de Velde Vredenhoef voor fl. 13.000 aan de Leidse oud-burgemeester en lakenkoopman Pieter Jan Marcus (1736-1811). Na Marcus dood werd zijn tweede echtgenote Ida Agatha Deutz (1749-1830) eigenaresse. In 1830 overleed Ida Agatha Deutz waarna haar erfgenamen Vredenhoef verkochten. De groot-scheepse transformatie van de parkaanleg van Vredenhoef van een geometrische parkaanleg naar een aanleg in landschapsstijl heeft onder het echtpaar Marcus-Deutz plaatsgevonden. In deze transformatie werd ook de overplaats meegenomen. Vermoedelijk is in deze periode de hermitage en de grot aangelegd.¹¹ Historisch onderzoek naar de grot van Beresteyn heeft uitgewezen dat het niet duidelijk is of de in 1830 (zie volgende hoofdstuk) genoemde hermitage boven op het terras heeft gestaan als onderdeel van de 18^e-eeuwse koepel of dat deze aan de achterzijde van de grot was geplaatst. Voor beide mogelijkheden zijn argumenten voor en tegen dat de 18e-eeuwse koepel dezelfde is als de hermitage.¹²

De eerste betrouwbare opname van Beresteyn stamt uit 1821 en betreft het Kadastraal Minuut Plan Voorschoten sectie A 3^e blad. Beresteyn behoort dan nog als overplaats bij Vredenhoef. De bij het KMP behorende Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel stamt officieel uit 1832, maar de achterliggende perceels- en gebruiksgegevens zijn ouder en stammen van vóór 1830. Eigenaresse van Vredenhoef is dan nog Ida Agatha Deutz. Tot het grondbezit van Vredenhoef ten oosten van de Heerweg behoren de percelen nr. 622-627bis. De overplaats bestaat feitelijk uit een groot perceel "lustplaats"(627) en een perceel bouwland (627bis) in de noordoosthoek en een smalle streep bos (622) langs de Heerweg over de gehele breedte van perceel 627. Het perceel bouwland ligt binnen de parkaanleg en kent een pad dat langs de buitenzijde van dit perceel voert. Vermoedelijk maakte het bouwland onderdeel uit van de parkcompositie. De "aankleding" van het overpark bestaat verder uit twee vijvers en enkele gebouwtjes. Aan de noordoostzijde bevindt zich de Kruisvijver. In de as van deze vijver ligt een zichtlaan die de gehele overplaats vanaf de Heerweg tot aan de noordoostelijke grens doorsnijdt. Deze onderdelen stammen nog uit de geometrische aanleg van Vredenhoef uit de 18^e eeuw. Ten westen hiervan bevindt zich een tweede vijver die gezien zijn slingervorm uit een latere periode, en zal vermoedelijk tegelijk met de aanleg in landschapsstijl op Vredenhoef zijn aangelegd en betreft de vergraving van een oude kavel-sloot.¹³ De gebouwen bestaan uit een "Hermitage, waarin een fraai gestukadoorde Kamer, aangenaam uitzigt hebbende"¹⁴ op het terras aan de noordzijde (625) en een "schuur" (624) aan de noordwestelijke grens met Stadwijk.

Hoewel de brede dwarssloot tussen de slingervijver en het terras met hermitage en grot in eerste instantie een wetering lijkt te zijn die behoort bij de Middeleeuwse ontginning van het veenweidegebied komt deze sloot niet voor op het Kadastraal Minuut Plan. Bovendien ligt de brede sloot volgens bodemkaarten nog op de oude strandwal. Opvallend is echter dat de brede dwarssloot tot inde 20e eeuw op kaarten niet voorkomt.

Kadastrale hulppkaart 1835. ten noordoosten van het huis is de moestuin en boomgaard weergegeven.

Presentatietekening ontwerp Beresteyn, ca. 1833-1834. Collectie Van Beresteyn in het Centraal Bureau voor Genealogie, den Haag.

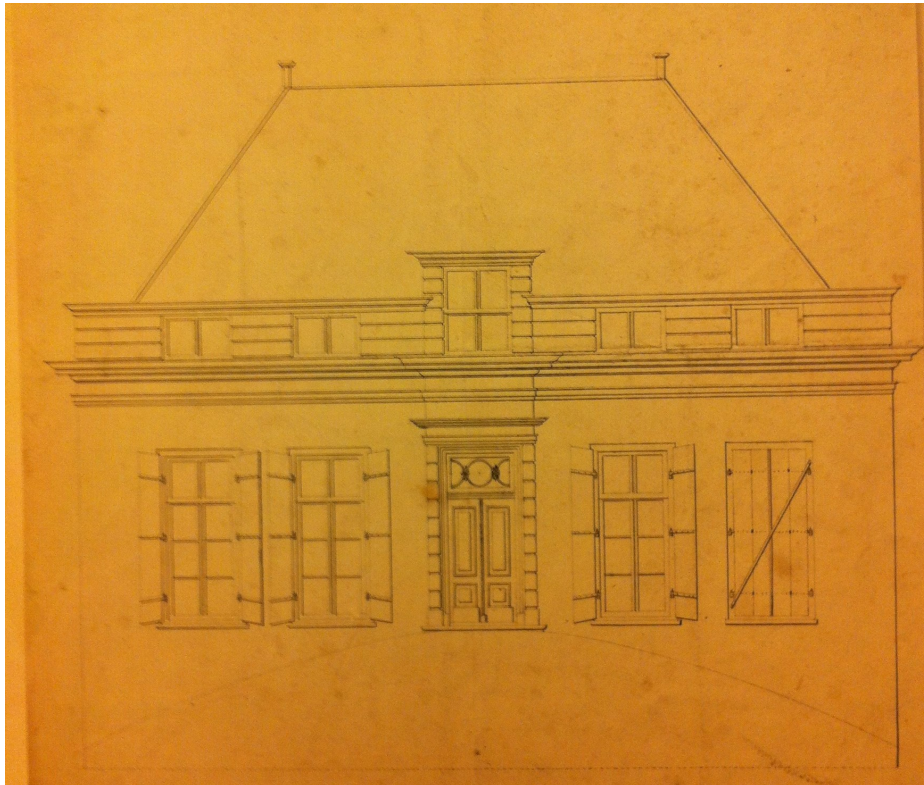
2.3 DE BUITENPLAATS BERESTEYN 1833-1846

Bij de verkoop van Vredenhoef in 1830 betreft kavel nr. 4 "De bij de voornoemde Hofstede gelegene OVERPLAATS, aan de andere zijde van de Straatweg, mede beplant met zware opgaande Boomen en Hakhout, waarin een Goudvischvijver, verder eene Hermitage, waarin een fraai gestukadoorde Kamer, aangenaam uitzigt hebbende over het Land, groot negen Bunders, 9 Roeden, 29 Ellen."¹⁵ Koper van de overplaats was J(oh)an Willem Pauw eigenaar van het Vlietbuiten Bethlehem.¹⁶ Pauw verkocht de voormalige overplaats van Vredenhoef in 1833 aan jhr. Hugo van Beresteyn voor fl. 7.000. Jhr. Van Beresteyn stichtte hier de buitenplaats Beresteyn. Het eerste huis bestond uit een eenvoudig vierkant huis dat aan de wegzijde één zichtbare bouwlaag met mezzanine onder een schilddak kende. De bij de aanleg van de vijverpartij voor het huis, in feite een verbreding van de berm sloot langs de Leidseweg, werd de uitgegraven grond vermoedelijk gebruikt voor de toegangslaan naar het huis. Vijver en huis komen beide voor op een kadastrale hulpkaart uit augustus 1835 die ten behoeve van de nieuwbouw werd gemaakt.¹⁷ Ook blijkt uit de hulpkaart dat een moestuin en een boomgaard ten tijde van de bouw van het huis zijn aangelegd aan de oostzijde van het herenhuis.

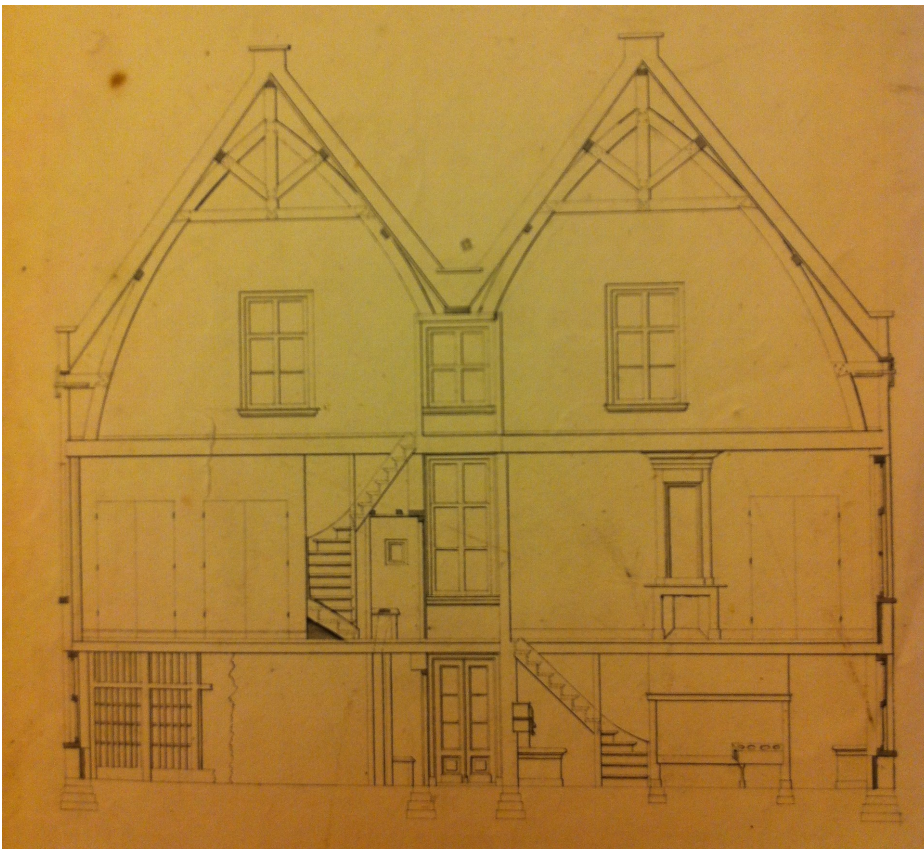
De toegang naar het huis is sterk verhoogd aangelegd waardoor de entree op de bel etage zit en de begane grond als een onderhuis fungeerde. Hierdoor lijkt het huis ingegraven in een heuvel en was het veel groter dan de bescheiden voorgevel deed voorkomen. Van dit huis zijn tijdens het onderzoek enkele bouwtekeningen gevonden; een vooraanzicht en een dwarsdoorsnede. Opvallend is de overeenkomst tussen deze architectuurtekeningen en de ontwerpen van Pieter Adams voor de buitenplaats Vredenoord bij Rijswijk in dezelfde periode.¹⁸ Uit de dwarsdoorsnede blijkt dat Beresteyn twee kappen kende verborgen achter een omlappend schilddak.

Uit de periode van voor de verbouwing van het herenhuis (in of kort na 1864) zijn enkele tekeningen van het buitenhuis, een aquarel uit 1850, een foto uit 1864 en twee plattegronden van de parkaanleg bewaard gebleven. Deze bronnen geven een beeld van de aanleg van Beresteyn zoals deze in 1834 tot stand zal zijn gekomen. Wanneer de plattegronden van de parkaanleg uit 1846 vergeleken worden met het Kadastraal Minuut Plan is de inpassing van het herenhuis met een bescheiden tuin direct rond het huis en het koetshuis aan een ovalen rotonde ten noorden van het huis duidelijk herkenbaar. Tweede opvallende wijziging is de aanleg van een moestuin en boomgaard ten oosten hiervan, die al op de kadastrale hulpkaart uit 1835 voorkomen, met daarbij enkele gebouwen, vermoedelijk een tuinmanswoning aan de noordzijde en gezien zijn lange smalle rechthoekige vorm een kas aan de westzijde van de moestuin. Derde opvallende verandering is dat het bouwland aan de noordoostzijde van de aanleg bij de Kruisvijver plaats heeft gemaakt voor een parkaanleg met slingerpaden, het Kruisvijverbos, dat onder Van Beresteyn is aangelegd. De Kruisvijver aan de noordoostzijde is gehandhaafd, hoewel de zichtlaan in de as van deze vijver als geometrisch element deels is verdwenen is deze in de perceleling nog goed herkenbaar. Op de plattegrond is ook voor het eerst de vermoedelijk al van voor 1833 daterende in landschapsstijl aangepaste aanleg van voor 1833 zichtbaar. Dit betreft het Hermitagebos, een kleinschalig slingerpadenpatroon binnen de contouren van het terras bij de hermitage aan de noordzijde van het park dat in stijl vroeg 19^e-eeuws oogt. Op de kaart uit 1846 is voor het eerst ook het pad naar de grot van de Hermitage weergegeven. Op de kaart uit 1846 is ook een heuveltje waar een pad overheen loopt. Op de top van het heuveltje is een solitaire boom aangegeven. Dit heuveltje met een solitaire linde is in de huidige aanleg nog herkenbaar. Het heuveltje is vermoedelijk deels afgegraven met de aanleg van het theater hier ter plekke in de tweede helft 20^e eeuw.

Ook het Slingervijverbos, de aanleg rond de slingervijver met zijn cirkelvormige laan over een weide en spiraalbergje doet een laat 18e-eeuwse opzet vermoeden in vroege landschapsstijl. De aanleg in landschapsstijl op het perceel genaamd de Hertenkamp is moeilijker te duiden. Gezien de inpassing van de boomgaard die een stukje van de Hertenkamp lijkt te hebben opgeëist én de ligging van de entree naar de Hertenkamp tegenover de entree van Vredenhoef doet vermoeden dat deze bij de aanleg van Vredenhoef van vóór 1833 heeft behoord. Opvallend is dat de aanleg zoals weergegeven op de kaarten uit 1846 geen totaalconcept lijkt te zijn, maar dat het zelfstandige aanlegjes zijn, die hun oorsprong zullen hebben in de 18^e-eeuwse geometrische tuinkabinetten en lanenstructuur, die middels paden en enkele 18^e-eeuwse gehandhaafde laanfragmenten aan elkaar "geknoot" zijn tot een gevarieerde wandeling.

Ontwerp voorzijde huis Beresteyn, ca. 1833-1834. Nationaal Archief, toegang 2.21.018, inv.nr. 1937.

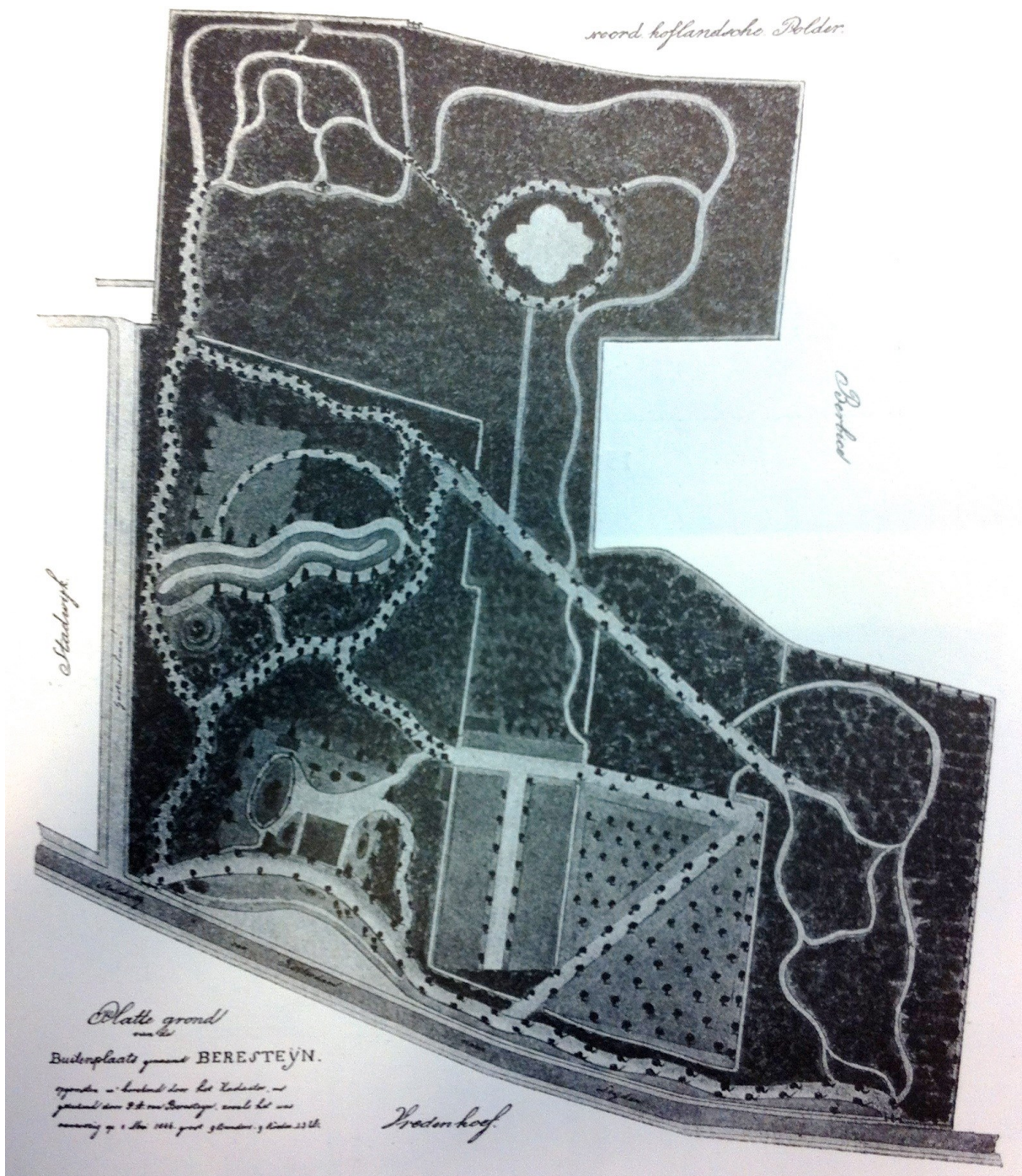
Dwarsdoorsnede Beresteyn, ca. 1833-1834. Nationaal Archief, toegang 2.21.018, inv.nr. 1937.

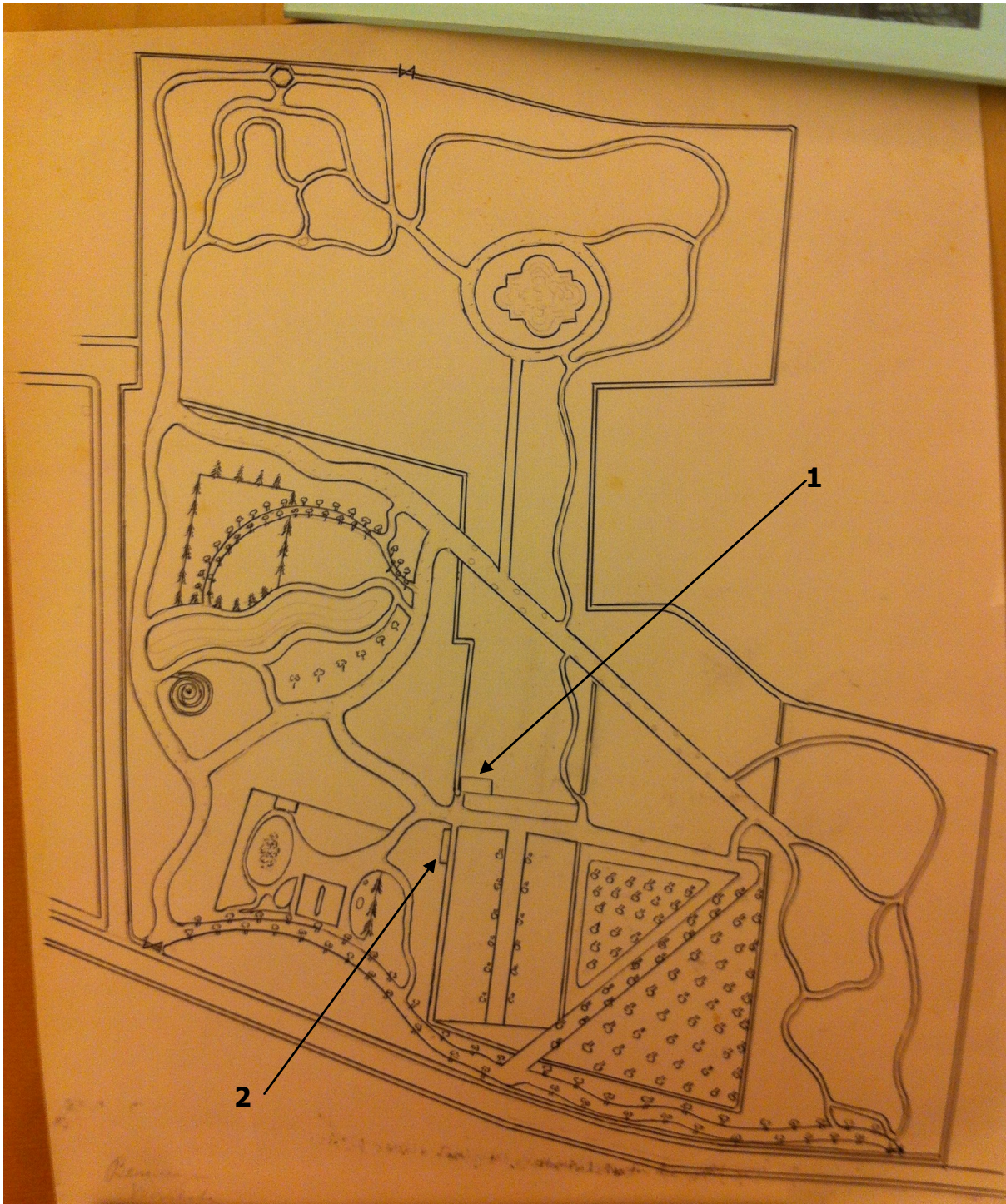
Tekening Beresteyn circa 1845. Collectie Van Beresteyn in het Centraal Bureau voor Genealogie, den Haag. Pentekening "Huis Beresteyn, Voorschoten, 1846", vermoedelijk door P.A. van Beresteyn. Nationaal Archief, toegang 2.21.018, inv.nr. 1937.

Tekening 'Huize Beresteyn Voorschoten 1846', Nationaal Archief, toegang 2.21.018, inv.nr. 1937.

"Plattegrond van de buitenplaats Beresteyn opgemeten en berekend door het kadaster en ingetekend door P.A. van Beresteyn zoals het aanwezig was op 1 mei 1846, groot 9 bunders, 9 roeden, 23 ellen". Deze kaart betreft geen inmeting maar een globale weergave van de aanleg. Collectie Van Beresteyn in het Centraal Bureau voor Genealogie, Den Haag.

Ongedateerde plattegrond van de buitenplaats Beresteyn. Vermoedelijk een voorstudie voor ingekleurde plattegrond uit 1846. Nr. 1 tuinmanswoning, nr. 2 de kas. Deze kaart betreft geen inmeting maar een globale weergave van de aanleg. Nationaal Archief, toegang 2.21.018, inv.nr. 1936.

De Nieuwe Kaart van 's-Gravenhage door S.W. van der Noordaa uit 1839

Veldminuut van de Topografisch Militaire Kaart uit 1850, detail.

2.4 PARTICULIERE BEWONING IN DE 2^E HELFT VAN DE 19^E EEUW; 1846-1893

Willem Frederik Christ

In 1846 verkoopt jhr. Hugo van Beresteyn zijn buitenplaats voor fl. 20.000 aan Willem Frederik Christ. Het goed wordt dan omschreven als "De buitenplaats thans genaamd 'Berestijn', zijnde vroeger geweest de overplaats van hofstede 'Vreedehoef', gelegen aan de straatweg van Leyden op Voorschoten, onder de gemeente van Voorschoten, met heerenhuizinge, koepel en verdere getimmerde, vijvers tuin en boomgaard, boschland, verdere bepotingen en beplantingen. Alles tesamen volgens de perceelsgewijze kadastrale legger der gemeente Voorschoten, groot negen bunders, negen roeden en drie en twintig ellen".¹⁹ Volgens een advertentie in *Oprechte Haerlemsche Courant* van 29 januari 1846 betrof het een buitenhuis "geschikt voor Zomer- en Winterverblijf". Lang had Christ Beresteyn niet in bezit. Het *Dagblad voor Zuidholland en 's Gravenhage* meldde op 8 oktober 1853 dat op 29 september "aan den gevolgen eener slijmberoerte, op den huize Beeresteyn onder Voorschoten, de Wel Edelgeboren Heer Willem Frederik Christ in den ouderdom van bijna 64 jaaren" was overleden. Volgens kadastrale hulpkaarten uit 1847 en 1852 blijkt dat Christ kort voor het laten maken van deze kaarten enkele kleinere bijgebouwen heeft laten bouwen.²⁰

Ariena Didrika van Itersen-Fortuyn Harreman

Christ liet al zijn bezittingen waaronder Beresteyn na aan Ariena Didrika Fortuyn Harreman (1819-1867). Niet lang nadat Ariena Didrika Fortuyn Harreman in 1853 Beresteyn had geërfd, huwde zij Frederik Hendrik van Itersen (1815-1887). In 1856 voegde zij de buitenplaats Berbice aan haar bezit toe, terwijl haar echtgenoot in de jaren 1856, 1857 en 1858 ook percelen van de buitenplaats Vredenhoef verwierf.

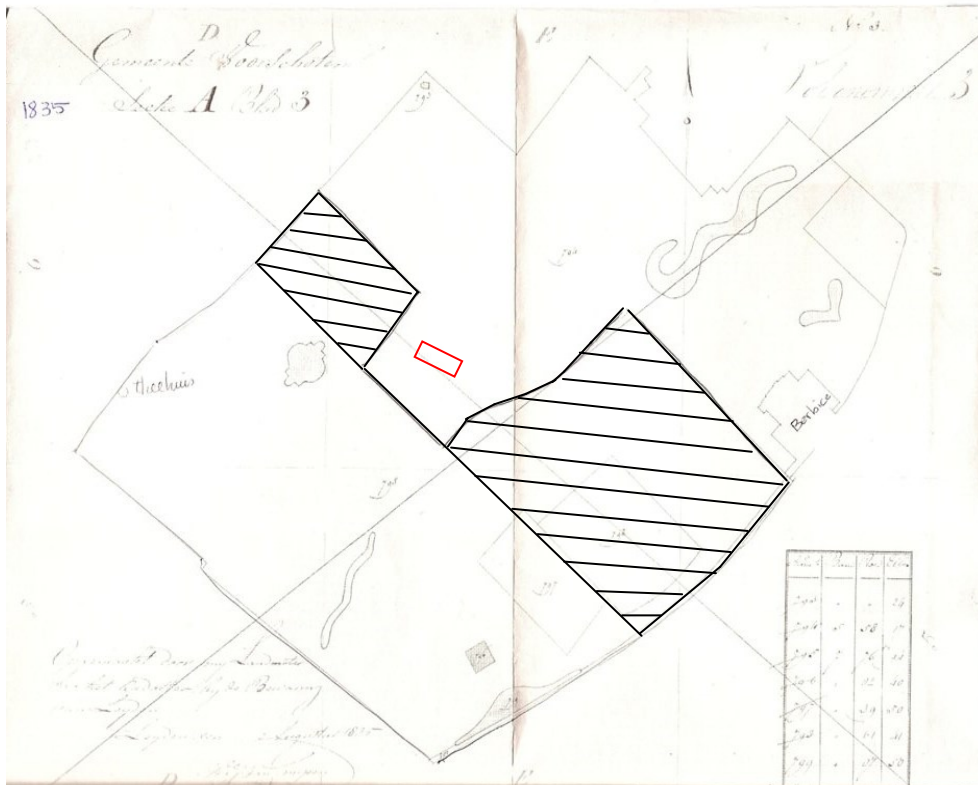
In 1856 adverteert het echtpaar Van Itersen met een grote verkoop op Berbice; er wordt een grote partij zware, opgaande bomen te koop aangeboden, als ook ter afbraak een tuinmanswoning en een paardenstal annex koetshuis.²¹ Dit betreft de beide bouwhuizen van Berbice, die tot dan de enige bijgebouwen op het terrein zijn.²² De verkoping hing samen met de bouw van het tegenwoordig als koetshuis bekend staande dienstgebouw dat het echtpaar Van Itersen in 1856 op de grens tussen Berbice en Beresteyn voor Berbice dat paardenstal, koetsiershuis en koetsierswoning bevatte. Een eerste steen laat naam en jaartal zien; 19 april 1856. Dit gebouw komt voor het eerst voor op een kadastrale hulpkaart uit 1857. Het is opmerkelijk dat Ariena Didrika Fortuyn Harreman in 1856 een nieuw bijgebouw laat optrekken en dit in 1857 al verkoopt. Onbekend is wat de achtergrond hiervan geweest is.

Op 20 december 1856 volgt een "belangrijke houtverkoop te Voorschoten, Dingsdags den 23sten December 1856 (...) op de naast elkander gelegen Buitenplaatsen Beresteyn en Berbice van: Eene aanzienlijke partij extra zware, gave, bijzonder tot Werkhout geschikte, opgaande EIKEN, BEUKEN, GREINEN, SPARREN en verplantbare POPULIEREN BOOMEN, benevens van eene groote partij buitengewoon zwaar meerendeels, ESSCHEN HAK-HOUT (...)" ²³

In of kort voor 1860 heeft het echtpaar Van Itersen-Fortuyn Harreman nog een paar bijgebouwen laten bouwen, getuige een kadastrale hulpkaart uit 1860.²⁴ Wanneer de veldminuut van de Topografisch Militaire Kaart uit 1850 vergeleken wordt met de chromotopografische kaart uit 1873 valt direct een groot verschil op in de aanleg op de grens van Beresteyn en Berbice. Beresteyn en Berbice worden van elkaar gescheiden door een groot rechthoekig perceel weiland. Dit weiland ging ten kosten van drie delen van de parkaanleg van Beresteyn; het noordoostelijke deel van het Kruisvijverbos werd voor de omvorming tot weiland opgeofferd; de boomgaard aan de zuidoostelijke zijde werd opgerooid; de parkaanleg ten oosten hiervan beter bekend als "de Hertenkamp" werd opgerooid. Deze drie delen werden in 1857 mee verkocht met de verkoop van Berbice aan Johannes Mattheus Van Kempen (1814-1877). Van Kempen is waarschijnlijk verantwoordelijk voor het amoveren van de aanleg ten behoeve van de aanleg van zijn Zilverfabriek.

Mogelijk behoorde de aanleg van de Parkweide ook tot deze wijzigingen. Op de kaarten uit 1846 is zichtbaar dat zich tussen de grote dwarssloot en het Hermitagebos een niet nader ingevuld terrein bevindt. Aan de zuidzijde van de grote dwarssloot bevond zich een deel van de aanleg in vroege landschapsstijl behorend bij het slinger-vijverbos. Na 1846 is hier een grote parkweide aangelegd deels ten noorden van de grote dwarssloot (Parkweide Noord) en deels ten zuiden van de grote dwarssloot (Parkweide Zuid) waartoe de aanleg in vroege landschapsstijl werd verwijderd.

In 1857 verkocht Ariena Didrika van Itersen-Fortuyn Harreman namelijk de buitenplaats Berbice aan Johannes Mattheus van Kempen, gehuwd met Angenita Antonia Maas. Uit de verkoopakte van Berbice, d.d. 23-12-1857, blijkt Ariena Didrika Fortuyn Harreman ook een deel van Beresteyn meeverkocht; "Zoomede nog een perceel weiland van ouds genaamd den Hertenkamp met daarvoor gelege Boschhakhout en beplante weg (....) thans

Afb. Kaartje met de afsplitsing van onderdelen (gearceerd) van de aanleg van Beresteyn die aan Berbice zijn toegevoegd. De in 1856 gebouwde nieuwe paardenstal, koetsiershuis en koetsierswoning is als rode rechthoek weergegeven.

Chromotopografische kaart Bonneblad nr 422 uit 1873. duidelijk herkenbaar de open strook weiland/hooiland tussen Berbice en Beresteyn met de verkleinde moestuin /boomgaard. In de moestuin zijn meerdere gebouwen weergegeven.

behoorende tot de Hofstede Berestein".²⁵ In 1858 verplaatste Van Kempen, die in Utrecht een grote zilverfabriek heeft, zijn zilverfabriek naar Voorschoten. Op de voormalige hertenkamp werd de 'Koninklijke Nederlandse Fabriek van gouden en zilveren werken J.M. van Kempen & Zonen' gebouwd. Het door Van Iterson in 1856 gestichtte dienstgebouw ten westen van de fabriek (huidige koetshuis Berbice) werd in gebruik genomen als arbeiderswoningen voor de zilverfabriek.

Door de verkoop van de boomgaard in 1857 had Beresteyn geen eigen boomgaard meer. Hiervoor werd de bestaande moestuin opnieuw ingericht en in tweeën gedeeld. Het noordelijk deel bleef moestuin, het westelijk deel werd als boomgaard ingeplant. De chromotopografische kaart uit 1873 toont de in 1859 of 1860 in het nieuwe boomgaardgedeelte gebouwde nieuwe opstal, vermoedelijk de tuinmanswoning. Tevens is op deze kaart een tweede, diagonaal geplaatst, gebouw aangegeven dat tussen herenhuis Beresteyn en het moestuin / boomgaardperceel staat. Bij de verkoop in 1870 "Beresteijn, bestaande in eene heerenhuizing, tuinmanswoning, koetshuis met stalling, koeyenstalling, schuren, hooiberg en verdere getimmerten".²⁶

Familie van Kempen

In 1870 koopt Johannes Mattheus van Kempen sr. Beresteyn van de nazaten van Ariena Didrika van Iterson-Fortuyn Harreman nadat hij in 1857 al Berbice van haar had gekocht. In het register van hypothecaire inschrijvingen wordt de buitenplaats bij de verkoop omschreven als "Eene buitenplaats genaamd 'Beresteijn, bestaande in eene heerenhuizing, tuinmanswoning, koetshuis met stalling, koeyenstalling, schuren, hooiberg en verdere getimmerten, voorts lustplaats, tuingrond, erf en vijvers, alsmede eene partij wei- en hooiland tezamen staande en gelegen onder de gemeente Voorschoten".²⁷

Van Kempen die zelf op Berbice woonde kocht Beresteyn voor zijn zoon Anthonius Everdinus (1843-1902).²⁸ Na het overlijden van zijn vader werd Anton eigenaar van Beresteyn en nam de leiding van de zilverfabriek op zich. In 1882 deed hij de leiding over de fabriek over aan zijn halfbroer Johannes Mattheus van Kempen jr. Tevens verkocht hij in 1882 Beresteyn aan deze broer. Hoewel de verbouwing van het herenhuis met zijn huidige voor-gevel in neorenaissancestijl in de literatuur gedateerd wordt vóór 1867 wordt dit door in diverse bouwhistorische rapporten tegengesproken en gedateerd op laatste kwart 19^e eeuw.²⁹ De verbouwing heeft vermoedelijk plaatsgevonden tussen 1882 en 1893 ten tijde van de bewoning door Johannes Mattheus van Kempen jr..

In 1893 verliet Johannes Mattheus van Kempen jr. Beresteyn en vestigde zich op Berbice en vanaf 1894 werd Beresteyn verhuurd aan Hendrik Hermanus Gerit Wullings.

Aquarel Beresteyn door L. van Baaten, 1858. Origineel in bezit van H.G. van Iterson.

Foto huis Beresteyn, volgens opschrift achterzijde gedateerd 1864. Nationaal Archief, toegang 2.21.018, inv.nr. 1937.

Chromotopografische kaart Bonneblad nr 422 uit 1894.

De entree van Beresteyn vanaf de Leidseweg, 1899.

Foto achterzijde hoofdgebouw, 1899.

Zicht vanaf de slingervijverberg richting het herenhuis, 1899.

Zicht op de kneppelhoutenbrug over de brede dwarssloot, 1899.

Zicht op de grote parkweide, 1899.

Zicht vanaf de brug over de slingervijver op de slingervijverberg, 1899

2.5 BERESTEYN ALS KOSTSCHOOL; INSTITUUT WULLINGS 1894-1945

In 1893 overleed de heer Wullings die een kostschool in Nieuw Loosdrecht leidde. Zijn weduwe huurde vervolgens Beresteyn van de familie Van Kempen om onder leiding van haar zoon Hendrik Wullings (1869-1936) een nieuwe kostschool, Instituut Wullings, op te richten. Het Instituut was al snel een succes in 1899. In het boekje *Voorschoten. Voorheen en thans* schrijven de auteurs naar aanleiding van een bezoek aan Beresteyn in 1899 dat "eenige maanden geleden eene belangrijke bijbouw noodzakelijk is geworden, doordat in alle opzichten deze Inrichting voor Onderwijs met reuzenschreden vooruitgaat".³⁰ Het betrof hier de aanbouw van de eetzaal en de slaapzaal die aan de achterzijde waren aangebouwd.

Ten behoeve van *Voorschoten. Voorheen en thans* werden door de Leidse fotograaf Willem Bongenaar een groot aantal foto's van de tuin- en parkaanleg van Beresteyn gemaakt. Aan de hand van de 23 foto's is de route die de fotograaf liep door het terrein te reconstrueren. Uiteindelijk werden twee foto's in *Voorschoten. Voorheen en thans* opgenomen. Alle foto's zijn door Hendrik Wullings in een fotoalbum opgenomen dat hij schonk aan jhr. P.A. van Beresteyn getuige de titelpagina.³¹ Deze foto's geven een prachtig beeld van de aanleg in de tweede helft 19^e-eeuw voor de vele bouwcampagnes of zoals de auteurs in 1899 schreven: "Het Instituut Wullings op eene hoogte liggende, komt uiterst gunstig uit van achter de bosschen Rhododendrons, waarvoor eene eendenvijver, die het geheel van den straatweg separeert. – Een zeer fraai park met beuken en eiken dat achter de villa ligt, ziet men gedeeltelijk van den weg reeds af en te merken aan het fietsen (het is vakantie) van eenige jongelui komen wij tot de conclusie dat dit park zéér uitgestrekt is. (Zes H.A.)".³² Uit het ontbreken van een foto van de koepel/hermitage op het terras, terwijl foto's van de beide ingangen van de grot en de paden naar de grot wel zijn opgenomen, kan geconcludeerd worden dat de koepel in 1899 al niet meer bestond. Foto's uit de Instituut Wullingsperiode laten aan de de voorzijde van het huis een grote hoeveelheid bloemperken zien steeds met een wisselende contour en invulling. Deze perken zijn typisch voor de tuinmode aan het begin van de 20^e eeuw.

In 1909 werd Beresteyn door Van Kempen aan Wullings verkocht. In hetzelfde jaar en vermoedelijk verband hiermee houdend werd op 30 augustus 1909 voor notaris Dirk Karel Johannes Schoor te Voorschoten de "Naamloze Vennootschap Instituut Beresteyn te Voorschoten" opgericht.³³ Aandeelhouders waren Hendrik Hermanus Gerrit Wullings voor 7 aandelen à 1.000 gulden; Jan George Lodewijk Houthuijzen notaris te Semarang voor 1 aandeel à 1.000 gulden; Anne Willem Jolles ontvanger der registratie en domeinen te Gouda voor 1 aandeel à 1.000 gulden en Johannes Matthijs Leonardus Vermeulen, administrateur te Rotterdam voor 1 aandeel à 1.000 gulden.

In de periode 1926-1938 werd het instituut uitgebreid met een groot aantal nieuwe gebouwen waaronder de serre aan het herenhuis in 1926. Op 28 juli 1928 werd de bouwaanvraag ingediend voor de "bouw van twee schoollokalen". De vergunning werd verleend op 1 augustus 1928. Op 29 september 1929 volgde de bouwaanvraag voor het plaatsen van nog eens "drie schoollokalen". Deze vergunning werd verleend op 2 oktober 1929. Deze lokalen stonden op de plaats van het latere Montforthuis. In 1928 werd nog een losstaand badlokaal gebouwd iets ten noordwesten van het herenhuis. Op 27 november 1936 werd de bouwaanvraag ingediend voor het "bouwen van een werkplaats met garage". Een maand later, op 30 december 1936 volgde de bouwaanvraag voor het "bouwen van een gymnastiekzaal". Op 15 april 1937 volgde de bouwaanvraag voor het "bij bouwen van leslokalen". Op 11 november 1937 werd een bouwaanvraag ingediend voor het "bouwen van slaapzaalen" met een ziekenboeg. In april 1938 volgde de aanvraag voor het "bijbouwen van een ketelhuis aan de in aanbouwde slaapzaal". Deze slaapzaal betrof het latere Montforthuis. In de oorlog, op 16 februari 1943 werd nog een bouwaanvraag ingediend voor het "veranderen van inrichting van het voormalig badhuis tot kantoorgebouw".

Veel van deze opstallen die geconcentreerd waren ten noordoosten van het herenhuis rond een cour betroffen houten barakken. Onder de leerlingen stond dit terrein bekend als "het barakkendorp". Een deel van deze gebouwen werden geplaatst in de zichtlaan naar de Kruisvijver waardoor deze zichtlaan geblokkeerd raakte. In deze periode is vervolgens de Kruisvijver gedempt.

Ten behoeve van de sport en spel lag, zoals blijkt uit een luchtfoto uit 1925, op de grote open Parkweide tussen de slingerijver het latere theater een tennisveld. Op de luchtfoto uit 1925 is te zien dat ten zuidoosten, aanpalend aan de moestuin van Beresteyn een voetbalveld ligt op het terrein van de Zilverfabriek, dat de kostschooljongens ter beschikking stond. Roeland van Ruyven schreef hierover in 1925 in *Nederland's grootste bedrijven vanuit de lucht*; "De directeur van dit H.B.S.-internaat heeft dan ook de mooiste plekjes in en om het park voor voetbal- en tennisveld aangewezen, om zijn systeem, dat na den arbeid ontspanning past, op z'n gunstigst in de praktijk te verwezenlijken".³⁴ In 1932 werd de voetbalvereniging Beresteijn opgericht. Tussen 1932 en vóór

Zicht op de kneppelhoutenbrug over de brede dwarssloot, 1899.

Zicht op de grote parkweide, 1899.

Zicht op de grote parkweide, 1899.

Het pad langs de brede dwarssloot (rechts van het pad), 1899.

Zicht op het pad naar het terras, 1899.

De zuidelijke entree van de grot vanuit het Hermitagebos, 1899.

De noordelijke entree van de grot, 1899.

Zicht op de Kruisvijver vanuit het zuiden, 1899.

Zicht op huis en de vijver langs de Leidseweg vanuit het zuidwesten, 1899.

Zicht op het pad naar het terras, 1899.

Zicht op de tennisbaan op de grote parkweide, 1899.

De laan naar het herenhuis aan de westzijde, 1899.

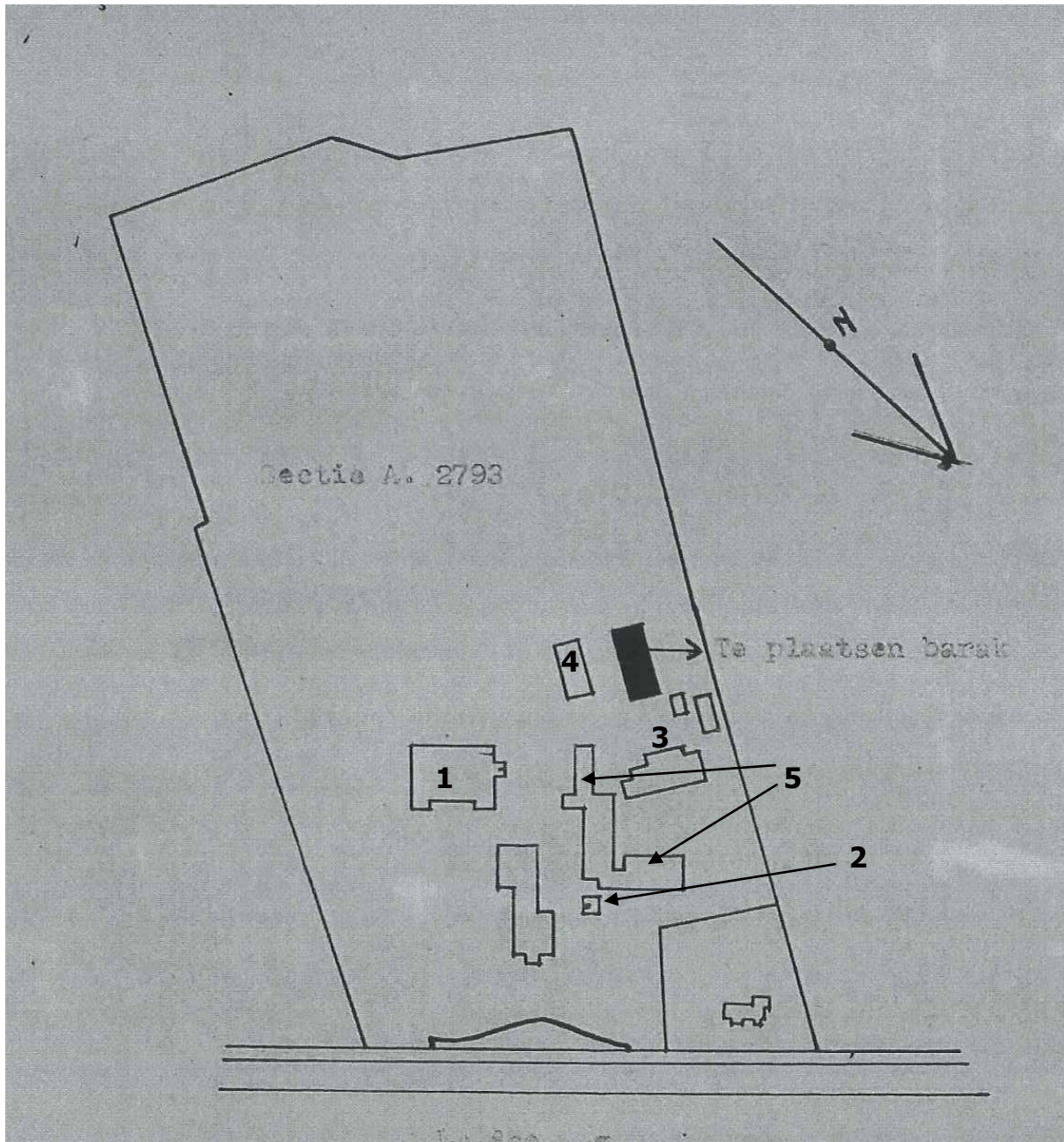
De laan naar het herenhuis aan de oostzijde, 1899.

De aankleding van het voorgazon met bloemperken aan het begin van de 20e eeuw ten tijde van Instituut Wullings. Foto archief gemeente Voorschoten.

Twee luchtfoto's van Beresteyn in 1925. Foto's overgenomen uit J. Feith (red.), *Nederland's grootste bedrijven vanuit de lucht* (Amsterdam 1925)

Kadastrale kaart met de diverse tussen 1926 en 1943 gebouwde opstallen. 1) Slaapzalen met ziekenboeg (1938) ter plekke van de lokalen uit 1928 en 1929 ;2) badlokaal ((1928) later kantoorgebouw); 3) werkplaats met garage (1936); 4) gymnastieklokaal (1936); 5) Leslokalen (1937) die in 1958 zijn afgebroken.

1950, getuige de topografische kaart blad 30H Leiden uit 1950, is op de plek van het tennisveld een voetbalveld aangelegd. Tevens werden in de parkaanleg twee tennisbanen opgenomen. De tennisbaan op de grote parkwei werd verplaatst naar de zuidzijde van de slingervijver, tussen deze vijver en het gebouw achter het herenhuis. De tweede tennisbaan was gelegen tussen het recreatiegebouw (het oude gymlokaal) en het nieuwe gymlokaal.

In 1931 kreeg Wullings toestemming om in de moestuin van Beresteyn een villa te bouwen waar hij met zijn echtgenote ging wonen. Voor de bouw van de villa moest de in 1859 of 1860 gebouwde tuinhuiswoning in de oostelijke hoek van de buitenplaats plaatsmaken voor deze villa, Merckesteijn genaamd. De villa was vernoemd naar de meisjesnaam van mevrouw Wullings.³⁵ Voor de bouw van de villa en bijbehorende tuin werd de moestuin bijna gehalveerd tot zijn huidige grootte.

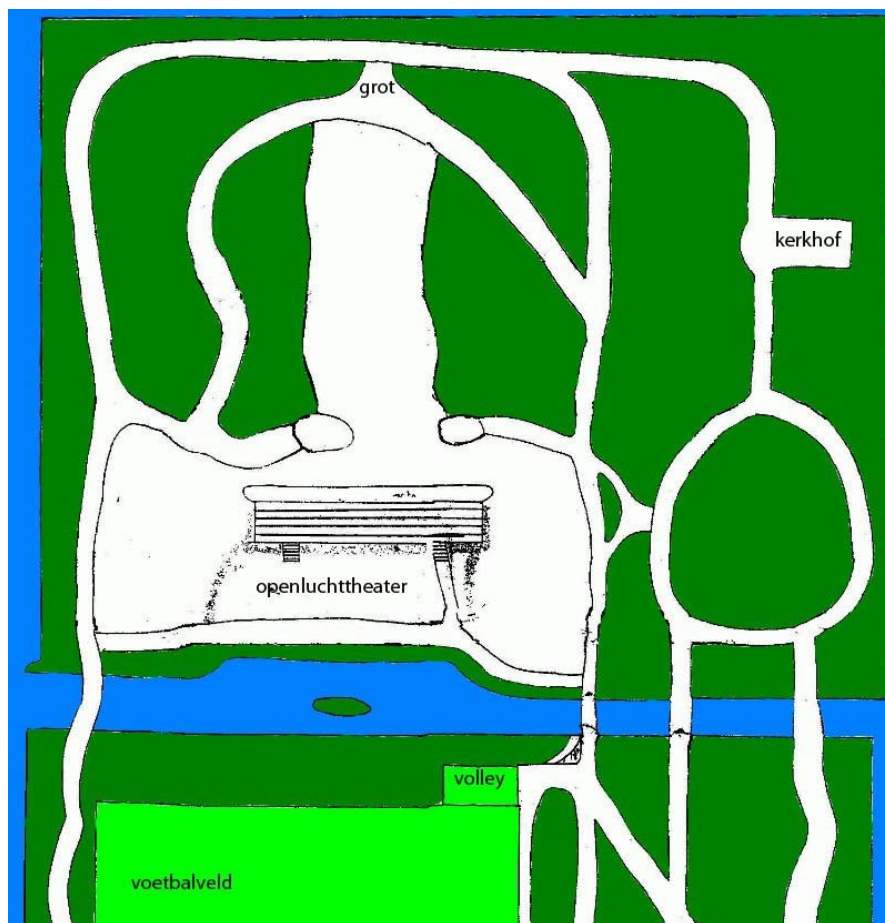
In 1936 overleed Hendrik Wullings waarna het Instituut werd voortgezet door zijn weduwe mevr. A.C.J. Wullings- van Merckesteijn, vanaf 1940 onder leiding van jhr. George Margaretho Emile van Suchtelen. Na het overlijden van mevrouw Wullings in 1942 verkopen de nazaten het Instituut aan dr. Henry Pierre Heineken. In 1944 koopt Van Suchtelen Beresteijn én villa Merckesteijn van Henry Heineken. Van Suchtelen betreft zelf de villa die hij hernaamt tot villa Leeuwenstein. In 1945 besloot Van Suchtelen de deuren van Instituut Wullings te sluiten waarna hij het hoofdgebouw en bijgebouwen met parkaanleg verhuurde aan de paters Kapucijnen.

Reclame voor Instituut Wullings uit het begin van de 20e eeuw. Nationaal Archief, toegang 2.21.018, inv.nr. 1937.

Uitvoering toneelstuk in het openluchttheater omstreeks 1950. Foto zie <http://montfortaans-beresteyn.nl/kapucijns-beresteyn.htm>

Plattegrond en tekening door leerling Kees Koeleman van het theater, omstreeks 1969 (detail). Zie <http://home.kpn.nl/aj.murck/plattegrond.htm>

2.6 PATERS KAPUCIJNEN (1945-1954) EN DE CONGREGATIE VAN DE MONTFORTANEN (1954-2001)

Paters Kapucijnen; 1945-1954

In 1946 werd Beresteyn door Van Suchtelen verhuurd aan de paters Kapucijnen. Hun klooster en seminarie in Langeweg (N.Br.) was door oorlogshandelingen verwoest en na een omzwerving via Tilburg streken de Kapucijnen in 1945 met 156 leerlingen en 22 paters-docenten in Voorschoten neer. De paters Kapucijnen dienden op 13 juni 1946 bouwaanvraag in voor het "bouwen van een barak dienende voor noodslaapzaal met waschgelegenheid voor studenten". De bouwvergunning werd verleend op 6 juli 1946. Deze nog bestaande barak werd gebouwd in de as van de Kruisvijverlaan naast en evenwijdig aan het gymnastieklokaal.

De paters Kapucijnen hebben in circa 1946 het theater tussen de grote dwarssloot en het terras met de grot aangelegd. Op hun school in Langeweg speelden de leerlingen al sinds begin 20^e eeuw toneel. Na de komst op Beresteyn werd hier al snel een buitentheater aangelegd waar in 1947 onder regie van pater Remaclus Hommen de eerste opvoering werd gehouden.³⁶ De laatste opvoering vond in 1954 plaats. Foto's uit de jaren '50 en een plattegrond uit de jaren '60 tonen dat het theater bestond uit een aarden tribune die met zijn rug naar de brede dwarssloot. Gezien de verbreding van de dwarssloot ter hoogte van de tribune ligt het voor de hand dat de tribune is gebouwd met de grond die hier uit kwam. Voor het toneel werd gebruik gemaakt van enkele bergjes, waaronder de lindenheuvel, uit de 19^e-eeuwse parkaanleg die hiertoe vergraven werden. Als achtergrond en coulisse diende het terras met de grot. Tussen de tribune en het terras was een brede strook grond vrijgemaakt van beplanting. Na de wederopbouw van hun seminarie verhuisden de paters Kapucijnen terug naar Langeweg.

Congregatie van de Montfortanen 1954-2001

Op 19 maart 1954 verkocht jhr. Van Suchtelen Beresteyn aan de Congregatie van de Montfortanen die hiervoor aan de Rijndijk in Voorschoten gevestigd waren. Van Suchtelen hield villa Merckesteyn, inmiddels Leeuwensteyn geheten, buiten de verkoop waarmee het huis en een deel van de voormalige moestuin definitief afgescheiden werden van de Beresteyn. Onder de Montfortanen vond een uitgebreide renovatie en verbouwing plaats van het hoofdhuis en bijgebouwen. Ondere het zadeldak van het herenhuis werd vervangen door een hoog opgetrokken achterbouw. Op 1 maart 1955 werd een bouwaanvraag ingediend voor de verbouwing van het slaapgebouw tot leslokalen. De vergunning werd verleend op 4 april 1955.

Kort na de aankoop is ook de duiventil gemaakt door broeder Aloysius, gesierd met één van de gevels van de Mozes en Aaronkerk op het Waterlooplein. Het ijzerwerk werd gemaakt door broeder Amandus.

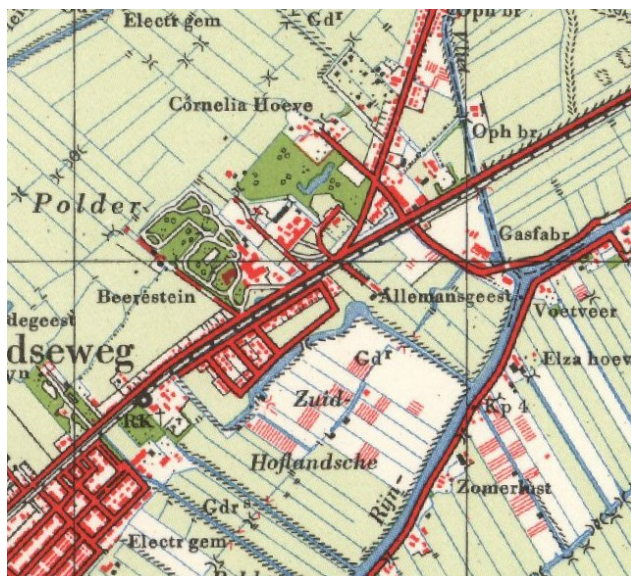
In 1956-1957 werd de begraafplaats van de paters Montfortanen aangelegd na het overlijden van de eerste of tweede broeder op Beresteyn, broeder Bonaventura (overleden 19-1-1956) en E.P.W. Frijns, (overleden 23-9-1957).³⁷ In april 2001 is de begraafplaats geruimd en zijn de stoffelijke resten overgebracht naar het kerkhof van de Montfortanen in Schimmert (Lb.) of in sommige gevallen op verzoek van de familie naar andere begraafplaatsen.³⁸ Het Christusbeeld is verplaatst naar het kerkhof bij de Voorschotense Laurentiuskerk.³⁹

Op 24 april 1958 werd een bouwaanvraag ingediend om het oude schoolgebouw direct ten noordwesten "te veranderen (...), gedeeltelijk te slopen tot slaapzaal met aanhorigheden" inclusief een nieuwe recreatiezaal. Op 18 oktober 1961 volgde de bouwaanvraag om een "bijgebouw te veranderen tot ontvangzaal: ouders van de leerlingen van ons seminarie". Dit betrof het in 1943 tot kantoorgebouw verbouwde badgebouw. Op 13 november 1961 volgde de bouwaanvraag voor "een fietsenloods diende tot bergplaats v.d. rijwielen der leerlingen".

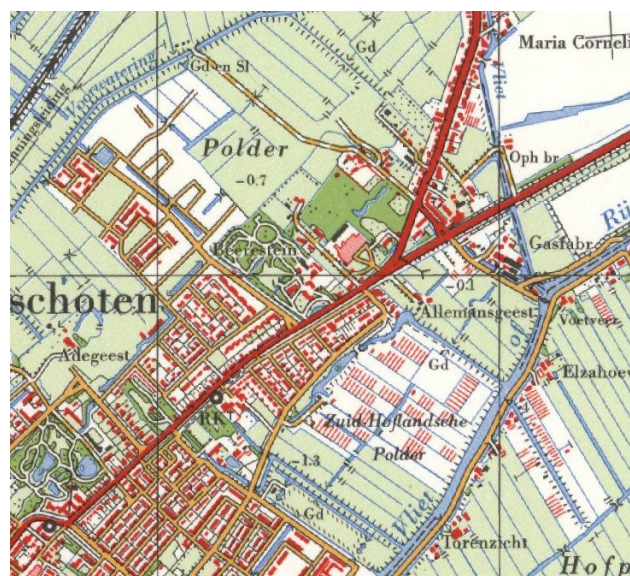
In de periode 1958-1964 heeft de omgeving van Beresteyn een drastische metamorfose ondergaan. Op de topografische kaart blad Leiden 30H uit 1958 is Beresteyn aan de zuidwest- en noordwestzijde nog geheel omgeven door een landelijk veenweidegebied. De eerstvolgende topografische kaart uit 1964 (Leiden blad 30H) toont dat het gehele gebied vanaf Adegeest langs de Leidseweg tot aan Beresteyn is volgebouwd. Aan de noordwestzijde rijkt de bebouwing vanaf de noordgrens van het park tot aan de Voorwetering.

Gedwongen door de ontkerkelijking waardoor de aanwas van leerlingen stagneerde en de Mammoetwet uit 1970 hield het seminarie in 1970 op te bestaan en werd omgevormd tot een internaat. In deze tijd raakte ook het openluchttheater in onbruik en werd door een van de paters omgevormd tot een tuin die beschut werd door de glooiingen van het voormalige theater.⁴⁰ Na het vertrek van de paters in 2001 raakte deze tuin in verval.

De sterk verkleinde moestuin was bij de paters eerst nog in gebruik en in 1962 werd nog een broeikas gebouwd. Op 13 maart 1962 werd de bouwaanvraag voor een "een warenhuis (broeikas) op eigen moestuin dienende tot 't telen van groenten voor eigen gebruik" ingediend. Maar na de overgang van seminarie naar internaat raakte de moestuin buiten gebruik. In de jaren '80 werd hier een midgetgolfbaan aangelegd die afkomstig was uit de tuin van het vakantiehuis van de zusters Dominicanessen op Huize Bijdorp. De huidige toegangshekken stammen ook uit deze periode.

Topografische kaart Leiden blad 30H, uitgave 1958

Topografische kaart Leiden blad 30H, uitgave 1964

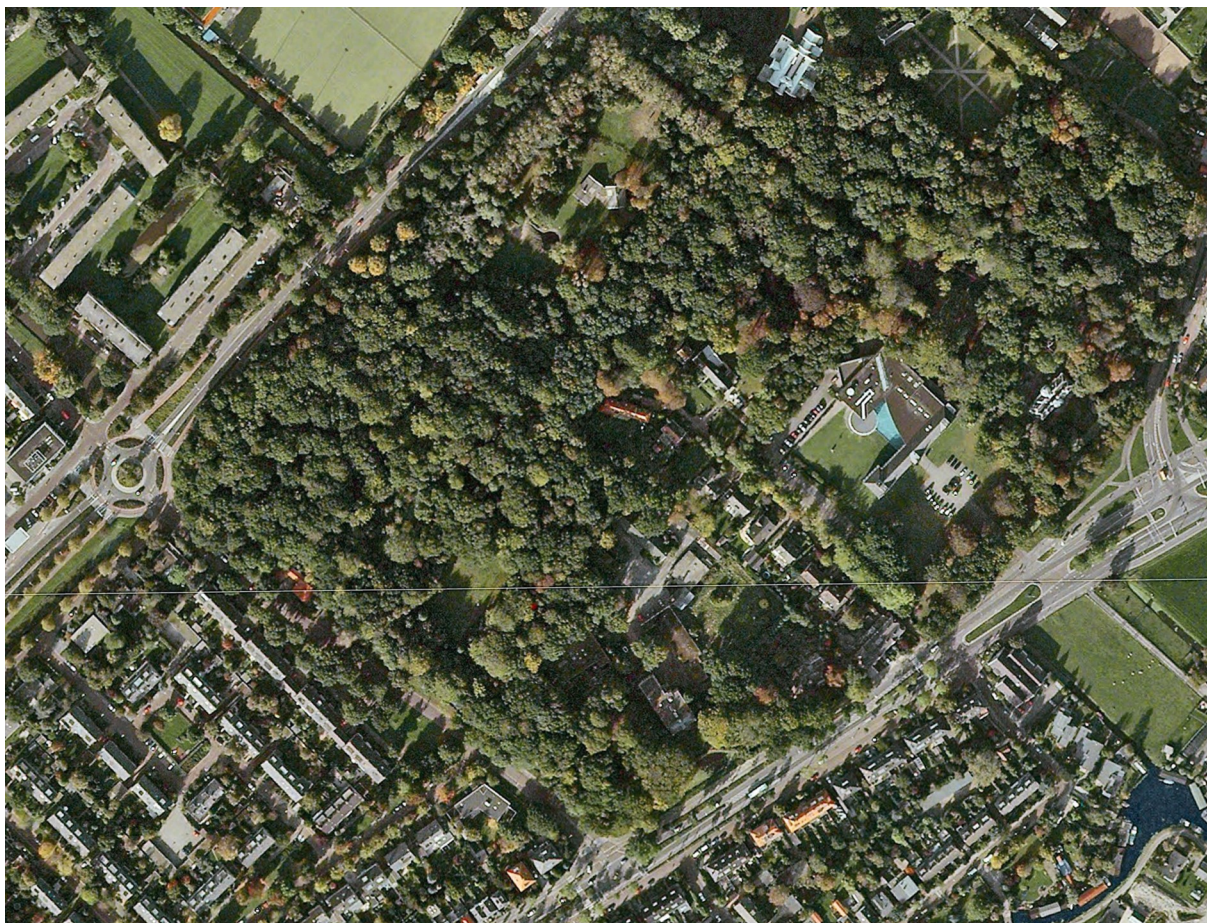
Topografische kaart Leiden blad 30H, uitgave 1989

Topografische kaart Leiden blad 30H, uitgave 1998

Door de terugloop van het aantal paters was het niet meer mogelijk het internaat te handhaven. Vanaf 1981 werden geen nieuwe leerlingen meer aangenomen. De paters zochten een nieuwe functie voor Beresteyn in de opvang van mensen die tijdelijk onderdak nodig hadden.⁴¹ Op zondag 2 oktober 1983 wordt in Beresteyn, Voorschoten, het Montforthuis ingezegend. In een eenvoudig schrijven presenteerde de nieuwe stichting zich als volgt: 'Het Montforthuis, uitgaande van de Congregatie van de Montfortanen, is bedoeld om een tijdelijk huis te zijn voor mensen - ongeacht hun achtergrond en levensbeschouwing - die er behoefte aan hebben enige afstand te nemen van de problemen waarmee ze geconfronteerd worden en waardoor ze misschien geestelijk onder zware druk zijn gekomen. Deze problemen kunnen van velerlei aard zijn. Zo is er plaats voor mensen die door ongelukkige omstandigheden in drukkende eenzaamheid verkeren of plotseling voor korte tijd dakloos zijn geworden. Ook is er plaats voor mensen die na een ziekte hun normale leven en werkzaamheden nog niet helemaal aankunnen en enige tijd nodig hebben om weer op krachten te komen'.⁴² Hiertoe werd het witte gebouw ingericht en het gebouw achter het herenhuis aan de rand van de slingervijver. Hiertoe werd op 18 april 1985 een bouwaanvraag ingediend voor het "gedeeltelijk verbouwen van een bijzonder schoolgebouw tot een 7-tal wooneenheden met gemeenschappelijke voorzieningen". Vanaf 1983 was dit laatste gebouw al gedeeltelijk in gebruik genomen door de Bond Zonder Naam. Op 10 juli 1987 werd een bouwaanvraag ingediend "tot het oprichten van 7 garages". Deze werd verleend op 28 september 1987. Aan het einde van de jaren '80 is begonnen met de ontwikkeling van de huidige bebouwing langs de Benvenutolaan langs de oostgrens van Beresteyn tussen Beresteyn en Berbice. Op de topografische kaart Leiden blad 30H uit 1989 zijn de bouwkvavels en de eerste huizen al zichtbaar. Op de eerstvolgende topografische kaart uit 1998 (Leiden blad 30H) zijn alle nieuwe huiskavels bebouwd.

De gemeiniteit werd door het overlijden en verhuizen van confraters aan het einde van de 20^e eeuw steeds kleiner. Dit had tot gevolg dat het onderhoud van de tuin- en parkaanleg snel achteruit ging en het park achterstallig onderhoud begon te vertonen. Ook voor de twee Montforthuizen waren steeds minder confraters beschikbaar. Daarom besloot het provinciaal bestuur in het begin van 2000 om over te gaan tot verkoop en tot sluiting van de Montforthuizen op 1 oktober 2000.⁴³

Recente luchtfoto Beresteyn

2.7 2001 – HEDEN

Sinds 2001, na de verkoop door de paters Montfortanen heeft Beresteyn in korte tijd meerdere eigenaren gekend. In januari 2002 is de voorgevel van herenhuis met de vijver aan de Leidseweg, de voortuin met oprijlaan en de grot achter in het bos tot gemeentelijk monument aangewezen. Sinds 2001 is het onderhoud aan park en tuin sterk verwaarloosd waardoor paden zijn verdwenen en open ruimtes zijn dichtgegroeid.

In 2009 is Beresteyn aangekocht door Amvest, een ontwikkelaar en belegger, met als doel een herbestemming voor de buitenplaats te ontwikkelen en de Buitenplaats voor langere termijn in exploitatie te nemen. Hiertoe is een proces gestart met diverse onderzoeken en planvorming. Ook is door de eigenaar, in samenwerking met Stichting het Zuid-Hollands Landschap, het onderhoud van het parkbos weer ter hand genomen. Sinds 2009 zijn:

- De paden op het terrein weer zichtbaar gemaakt door grootschalig snoeiwerk en door oude / dode bomen te verwijderen.
- De slingervijver is gebaggerd en oevers vrijgemaakt waar door deze weer zichtbaar is en is gaan functioneren. Ook heuvel bij slingervijver is weer zichtbaar.
- De hermitage is qua beschoeiing opgeschoond en zichtbaar gemaakt en er is onderzoek gedaan naar de bouwkundig staat en historische verkenning en opname ten behoeve van toekomstig consolidatie.
- Het terrein rondom theater is geschoond van afval (oude radiatoren en asbesthoudende materialen die over de jaren op het terrein zijn gedumpt).
- Een deel van de met opslag dichtgegroeide parkweide, namelijk het deel waar zich het voetbalveld bevond is weer open gemaakt.

NOTEN

- 1 De Boer, 18.
- 2 De Boer, 19.
- 3 Schlingeman, 4.
- 4 De Boer, 23.
- 5 Rijken 354.
- 6 Geciteerd bij Rijken, 355-356.
- 7 Wevers, 245.
- 8 Stichting P.H.B., *Keukenhof*.
- 9 De Boer, 37.
- 10 De Boer, 47.
- 11 Driessen, *Grot Beresteyn*.
- 12 Driessen, *Grot Beresteyn*.
- 13 Deze dwarssloot is ook herkenbaar in de waterpartijen op de buurbuitenplaatsen Stadwijk en Berbice op het KMP uit 1832.
- 14 *Oprechte Haerlemsche Courant* van 17-6-1830. Zie volgende paragraaf.
- 15 *Oprechte Haerlemsche Courant* van 17-6-1830.
- 16 Koopstra-Kraal, 4.
- 17 Dröge, 1.
- 18 Hier trok Hendrick van Berckel, ondernemer, fabrikant, wethouder en later burgemeester van Delft vrijwel direct na de koop van Vredenoord in 1826 de Rotterdamse stadsbouwmeester Pieter Adams aan om Vredenoord te verbouwen. Pieter Adams is tegenwoordig vooral bekend van de verbouwing van het Rotterdamse raadhuis (1827), van de Rotterdamse begraafplaats Crooswijk (1832) en de Winkel van Sinkel (1839) in Utrecht. In 1826 was Adams verbonden aan de Delftse Genie- en Artillerieschool.
- 19 Geciteerd bij Koopstra-Kraal, 11.
- 20 Dröge, 1.
- 21 *Oprechte Haerlemsche Courant*, d.d. 30-01-1856.
- 22 Stichting In Arcadië, Berbice, 39.
- 23 *Oprechte Haerlemsche Courant*, d.d. 20-12-1856.
- 24 Dröge, 1.
- 25 Nationaal Archief, toegang 2.21.018, inv.nr. 1937 (Brief Carel J.A. Begeer d.d. 18-8-1942 aan jhr. Mr. Dr. E.A. van Beresteyn.)
- 26 Geciteerd bij Koopstra-Kraal, 13.
- 27 Geciteerd bij Koopstra-Kraal, 13.
- 28 Koopstra-Kraal, 15.
- 29 Zie hiervoor Dröge en VISarchitecten.
- 30 Taupe-Etoile en Le Blanc, 88.
- 31 Nationaal Archief, toegang 2.21.018, inv.nr. 1938
- 32 Taupe-Etoile en Le Blanc, 87.
- 33 Nationaal Archief, toegang 2.21.018, nv.nr. 1937. Knipsel uit *Nederlandsche Staatscourant* d.d. zaterdag 18-9-1909 no. 218.
- 34 Feith, 232.
- 35 Koopstra-Kraal, 22.
- 36 http://www.openluchttheateroosterhout.nl/theater/index.php?option=com_content&task=view&id=21&Itemid=36
- 37 Dagboek Stan Verdult. Zie <http://www.montfortaans-beresteyn.nl/Dagboek%20Stan%20in%20Montforthuis.htm>
- 38 Kraal-Koopstra, 38.
- 39 Kraal-Koopstra, 38.
- 40 Kraal-Koopstra, 36.
- 41 Kraal-Koopstra, 36-37.
- 42 Schoffeleers, 358-359.
- 43 <http://www.montfortaans-Beresteyn.nl/Het%20Montforthuis%20op%20Beresteyn%20in%20Voorschoten.htm>

LITERATUURLIJST

Boer, J.F. de, *'Vredenhoef': voormalige buitenplaats te Voorschoten* (z.p. 1995)

Driessen, Linda, *Historische verkenning en opname Grot Beresteyn, Voorschoten. Concept 15 mei 2013* (Culthis 2013)

Dröge, J., *Bouwgeschiedenis van het huis Beresteijn* (Leiden 2002)
Opregte Haerlemsche Courant

Feith, J., (red.), *Nederland's grootste bedrijven vanuit de lucht* (Amsterdam 1925)

Koopstra-Kraal, J., *Huize Beresteijn. Een geschiedenis van beren en burgers*. Uitgave van de Vereniging tot Behoud van Oud, Groen en Leefbaar Voorschoten (z.j., z.p.)

Rijken, H., *De Leidse Lustwarande. Geschiedenis van de tuinkunst op kastelen en buitenplaatsen rond Leiden, 1600-1800* (Leiden 2005)

Schlingeman, C.W., *Lijst van de met een eigennaam aangeduide buitenplaatsen en woningen, die vermeld staat in de transportregisters van Voorschoten* (typoscript 1947/1954)

Schoffeleers, Jan Mattheijs, *Montfortanen in de Lage Landen; "een klein en arm gezelschap"* (Oirschot 2006)

Stichting In Arcadië, *beheerplan Buitenplaats Berbice* (november 2011)

Stichting P.H.B., *Buitenplaats Keukenhof. Onderzoek in het kader van masterplan landgoed Keukenhof naar de Ontwikkelingsgeschiedenis van de tuin- en parkaanleg* (Heerde 2007)

Taupe-Etoile en Le Blanc, *Voorschoten. Voorheen en thans* (Leiden 1899)

VISarchitecten, *Cultuurhistorische waardestelling van het hoofdgebouw van Huis Beresteijn te Voorschoten* (Den Haag 2006)

Wevers, L., 'Heemstede II', in B. Olde Meierink (red.), *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht* (Utrecht 1995). 244-248

<http://www.openluchttheateroosterhout.nl/theater/>

<http://www.montfortaans-beresteyn.nl/>

<http://home.kpn.nl/aj.murck/plattegrond.htm>

3. NATUUR

3.1 INLEIDING

De tuin- en parkaanleg van de buitenplaats Beresteyn is een groene enclave in een sterk verstedelijkt gebied en maakt deel uit van de ecologische hoofdstructuur van de Provincie Zuid-Holland. Er zijn geen systematische inventarisatiegegevens met betrekking tot de natuurwaarden beschikbaar. Voor het voorliggende hoofdstuk is daarom gebruik gemaakt van een quick-scan die recent is vervaardigd in opdracht van Amvest (Els&Linde bv, 2011). De gegevens zijn aangevuld met recente waarnemingen door M. van der Valk en F. Spreen van Stichting het Zuid-Hollands Landschap. Deze organisatie beheert momenteel in samenwerking met Amvest het parkbos van Beresteyn. Het voorliggende hoofdstuk is geschreven door M. van der Valk.

3.2 ALGEMENE BESCHRIJVING

Buitenplaats Beresteyn heeft een klein, maar divers parkbos van 5,5 hectare. Het park kent een aantal oude lanen en bosvakken, welke worden afgewisseld met open ruimten. Op de buitenplaats bevinden zich een aantal watergangen, welke allen in verbinding staan met omliggende wateren. Er is dus geen sprake van geïsoleerd water. Daarnaast kent het park diverse hoogteverschillen. Dit geeft het maaiveld meer accenten en diversiteit. Vanaf ongeveer de jaren '50 van de 20e eeuw tot begin 21e eeuw heeft er alleen noodzakelijk onderhoud plaatsgevonden in het park. Hierdoor is er ogenschijnlijk een natuurlijk bosbeeld in het park ontstaan. Vanaf 2001 tot 2009 heeft er geen onderhoud plaatsgevonden in het park. Dit heeft ervoor gezorgd dat het park is verwilderd en zijn parkkarakter heeft verloren.

Ondanks het verwilderde parkbos zijn er relictten te vinden van voor een parkbos van een buitenplaats passende natuur. De ecologische waarde van het park is positief, maar niet bijzonder hoog. Voor vleermuizen is het een belangrijke schakel in het leefgebied. Hierbij is wel de kanttekening dat diverse vleermuissoorten ook breder leven dan alleen de buitenplaats.

3.3 FLORA

Het parkbos van Beresteyn bestaat uit een oude aanplant van Zomereik (*Quercus robur*). Daarnaast is er veel opslag van Beuk (*Fagus sylvatica*) en Esdoorn (*Acer pseudoplatanus*), welke de afgelopen eeuw in het schaduwrijke bos zijn plek heeft gevonden. Andere aanwezige soorten bestaan uit Paardenkastanje (*Aesculus hippocastaneum*), Berk (*Betula pendula*), Es (*Fraxinus excelsior*), Linde (*Tilia x vulgaris*), Els (*Alnus glutinosa*) en Haagbeuk (*Carpinus betulus*).

Het parkbos heeft ook enkele lanen die bestaan uit voornamelijk Beuk (*Fagus sylvatica*), Rode (Bruine) beuk (*Fagus sylvatica* 'Purpurea'), Hollandse linde (*Tilia x vulgaris*) en Zomereik (*Quercus robur*). De bomen zijn meer dan 200 jaar oud en beginnen aan hun aftakelingsfase. Afgelopen 60 jaar heeft er alleen noodzakelijk op snoeiwerk plaatsgevonden aan de bomen en geen vormsnoei. De bomen zijn door hun natuurlijke vergroeiingen, holten en scheuren uitermate geschikt voor diverse diersoorten. Op het landgoed is geen sprake van jonge lanen. In de toekomst moet er voldoende aandacht en ruimte komen om lanen te vervangen.

In mei 2013 zijn alle bomen dikker dan 50cm ingemeten en op soort gesteld. Dit geeft een goed overzicht van de bestaande historische bomen. Met de meetgegevens kan goed bepaald worden in welke staat deze bomen zich bevinden, zodat er tijdig kan worden gereageerd in het kader van de zorgplicht.

In principe staan alle bomen op Beresteyn op de beschermenswaardige bomenlijst van de gemeente Voorschoten (versie 18-7-2012 / www.voorschoten.nl/e-formulieren/Beschermwaardige_bomenlijst_definitief_goed.pdf) en vallen hiermee onder de kapverplichting. Daarnaast zijn enkele beeldbepalende boomgroepen met name bij de entree genoemd op de bomenlijst. Dit betreft de beeldbepalende boomgroep bestaand uit 9 beuken vanaf de Leidseweg gezien links voor het hoofdgebouw en de beeldbepalende boomgroep, bestaand uit 8 beuken waarvan 2 in matige conditie en stabiliteit, vanaf de Leidseweg gezien rechts voor het hoofdgebouw.

De onderbegroeiing van het bos bestaat voornamelijk uit Hulst (*Ilex aquifolium*) en een enkele Taxus (*Taxus baccata*). Beide soorten zijn waarschijnlijk door verwildering op het landgoed gekomen. Op andere buitenplaatsen worden deze soorten bij verwildering ook veel gezien. Op enkele locatie op het landgoed wordt een meer

natuurlijke onderbegroeiing aangetroffen. Hier groeit veel Lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) en een enkele Hazelaar (*Corylus avellana*) en Amerikaans krentenboompje (*Amelanchier lamarckii*). De bosbodem is hier waarschijnlijk tot rust gekomen waardoor verstoringsoorten geen kans meer krijgen. Ook verwildert op diverse plekken Rododendron (*Rhododendron ponticum*), een soort die vaak op landgoederen is aangeplant.

De kruidlaag op het landgoed is minimaal ontwikkeld. Waarschijnlijk zorgt de dikke humuslaag en het gesloten bladerdek ervoor dat er weinig groei is. Op enkele plekken is Klimop (*Hedera helix*) de bodembedekker die incidenteel ook als klimplant in de boomlaag is aan te treffen. De aanwezigheid van Klimop geeft aan de grond voedselrijk is. Bijzonder is de aanwezigheid van enkele plekken Lelietje-van-dalen (*Convallaria majalis*). Van een kwalitatief goede zoomvegetatie is geen sprake. Vooral Gewone braam (*Rubus fruticosus*), Framboos (*Rubus idaeus*) en Grote brandnetel (*Urtica dioica*) zorgen voor het dichtgroeien van de open ruimten. Deze soorten worden weer gevolgd door esdoorn. Opvallend is de spontane groei van eiken in de open ruimten. Waarschijnlijk worden er veel eikels verstoofd door de Gaai (*Garrulus glandarius*).

Het bos is waarschijnlijk in te delen onder het Beuken-Eikenverbond. Kanttekening is dat het bos niet natuurlijk is ontstaan, maar grotendeels aangeplant. Dit maakt dat het bos kenmerken heeft van het Beuken-Eikenverbond, maar op vele punten ook afwijkingen kent. Dit maakt het parkbos zeer divers in zijn voorkomen. De open velden zijn niet als vegetatie in te delen. In de meer open gebieden is een gevarieerde samenstelling van cultivars, verwilderde soorten en opslag van boskruiden aangetroffen.

Op Beresteyn zijn nog diverse relictten van stinzenbeplanting terug te vinden. Langs de oprijlaan staat Bonte krokus (*Crocus vernus*). Verspreid over het terrein staan verder Sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis*), Italiaanse aronskelk (*Arum italicum*) en Narcis (*Narcissus pseudonarcissus*). Overigens is de verwachting dat bij gerichte inventarisatie op stinzenplanten, er mogelijk meer soorten zullen worden aangetroffen. Rondom het huis en in het bos is eveneens Lelietje-van-dalen (*Convallaria majalis*) aangetroffen. Onduidelijk is of het op deze locatie stinzenplanten of een subspontane verspreiding betreft. De aanwezigheid van Lelietje-van-dalen past namelijk binnen het Beuken-Eikenverbond. Er is op Beresteyn geen goed ontwikkelde stinzenbeplanting aanwezig. Zonder gericht beheer op de stinzenplanten zal deze soortengroep volledig verdwijnen.

De aanwezige wateren kenmerken zich door hun voedselrijkdom. De meeste wateren hebben een vegetatie van drijfplanten. Deze is als het bultkroosverbond (*Lemnion minoris*) te beschouwen. Door het kroosdek, de afwezigheid van waterplanten en de laag niet of slecht verteerd ingewaaid blad, is de waterkwaliteit zeer laag.

3.4 FAUNA

Op Beresteyn zijn drie soorten amfibieën aangetroffen. In het bos zijn waarnemingen gedaan van de bastaardkikker (*Pelophylax klepton esculenta*) en de kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*). Bij het huis is de Gewone pad (*Bufo bufo*) aangetroffen.

De vleermuizenpopulatie- en soorten zijn in 2010 geïnventariseerd. In het achterste deel van het herenhuis blijkt een vrij grote kolonie gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) aanwezig. Het gaat om 100 tot 150 dieren en het betreft een kraamkolonie. Veel van de vleermuizen jagen langs de open plekken in het bos.

In één van de linden langs het grasveld naast het huis is een roepend exemplaar van de Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) aangetroffen. Waarschijnlijk is deze holte een mannenverblijf. Na het uitvliegen vloog de vleermuis in westelijke richting (richting duinen). In 2013 zal er vervolgonderzoek plaatsvinden naar mogelijke kraamkolonies op Beresteyn.

Tijdens een laatste voorjaarsinventarisatie zijn Laativliegers (*Eptesicus serotinus*) gehoord en gezien die waarschijnlijk uitvlogen uit een van de bijgebouwen. Het gaat om ongeveer vijf dieren. De laativliegers zijn slechts eenmaal waargenomen. Het gebouw is dus waarschijnlijk een onderdeel van een netwerk aan verblijfplaatsen. Waar de overige verblijfplaatsen zich bevinden is niet onderzocht. Deze zijn in ieder geval buiten het landgoed te vinden. Gezien het gedrag van de laativlieger bevinden deze verblijfplaatsen zich waarschijnlijk in de aangrenzende woonwijk.

Vanaf begin 2011 wordt door Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland de grot aan de achterzijde van Beresteyn geïnventariseerd als winterverblijf. Inmiddels blijkt dat de grot door Baardvleermuizen en Grootoorvleermuizen wordt gebruikt als winterverblijf. Dit is bijzonder, omdat de grot aan beiden zijden open is en bovengronds ligt. Hierdoor kan het verblijf 's winters erg koud worden.

Op de buitenplaats komende verschillende vogelsoorten voor. In de wateren van Beresteyn zijn wilde eend (*Anas platyrhynchos*) en waterhoen (*Gallinula chloropus*) waargenomen. Verder zijn in het parkbos verschillende mezen en andere bosvogels gehoord. De soorten die verspreid over het parkbos zijn waargenomen, zijn: Houtsnip (*Scolopax rusticola*), Houtduif (*Columba palumbus*), Holenduif (*Columba oenas*), Pimpelmees (*Parus caeruleus*).

leus), Koolmees (*Parus major*), Fitis (*Phylloscopus trochilus*), Boomklever (*Sitta europaea*) Sperwer (*Accipiter nisus*), Grote bonte specht (*Dendrocopos major*), Meerkoet (*Fulica atra*), Gaai (*Garrulus glandarius*), Zwarte kraai (*Corvus corone*), Merel (*Turdus merula*) en Halsbandparkiet (*Psittacula krameri*). Van de Houtsnip, Sperwer en de Holenduif zijn op Beresteyn geen nesten gevonden.

Op het landgoed zijn geen libellen aangetroffen. Wel zijn een enkele aardhommel (*Bombus terrestris*) en enkele spaarzame vlindersoorten waargenomen. De belangrijkste soorten die zijn aangetroffen zijn: citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*), dagpauwoog (*Inachis io*), klein koolwitje (*Pieris rapae*) en bruin zandoogje (*Maniola jurtina*). Het zijn zeer algemeen voorkomende soorten. Bruin zandoogje is een dagvlinder die vaak langs bosranden wordt aangetroffen.

Achter het herenhuis is een Bunzing (*Mustela putorius*) waargenomen. Van andere zoogdieren zijn geen waarnemingen bekend. Al zullen muizen, woelratten en egels waarschijnlijk voorkomen op de buitenplaats.

3.5 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

De tuin- en parkaanleg van buitenplaats Beresteyn is een oud parkbos met voornamelijk loofhout waarin verschillende leefgebieden en tamelijk algemeen voorkomende planten- en diersoorten aanwezig zijn. Bijzonder is wel de aanwezigheid van diverse vleermuissoorten. Door de lange periode van minimaal onderhoud en verwaarlozing die het parkbos heeft ondergaan, is de structuur erg eenvormig geworden (het ontbreekt aan licht en ruimte) en is de soortenrijkdom niet groot. De ecologische waarde van het gebied is hierdoor als positief te waarderen.

Het parkbos van Beresteyn heeft echter wel een potentieel hoge ecologische waarde. Deze waarde kan met gerichte ingrepen en beheermaatregelen worden gerealiseerd. In de quick-scan (Els&Linde bv, 2011) worden de volgende maatregelen geadviseerd:

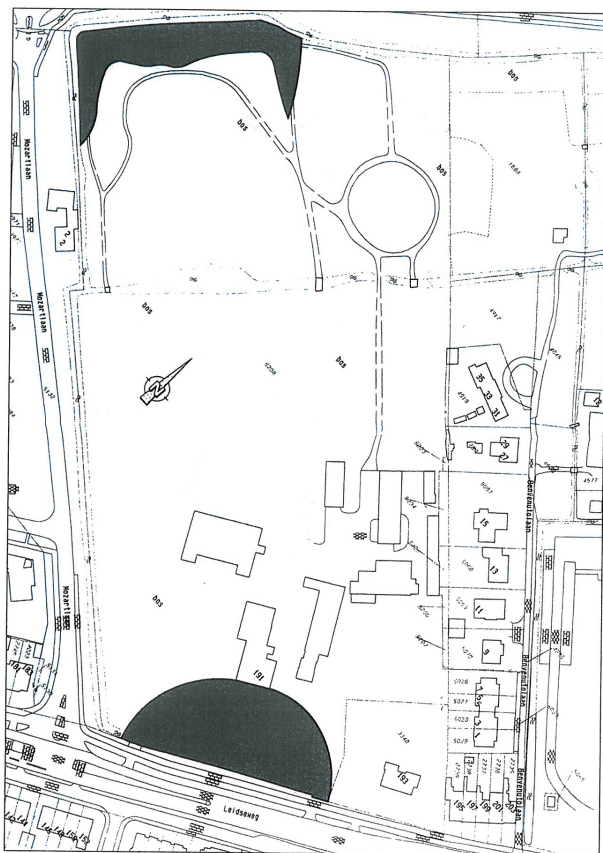
- vergroten variatie in de structuur van het parkbos door het realiseren van licht en ruimte en het realiseren van mantelzoomvegetaties;
- baggeren en vrijstellen van de waterpartijen.

Tevens wordt gedacht aan het vergroten van de belevingsmogelijkheden van de natuurwaarden t.b.v. het publiek.

Recent is er een begin gemaakt met het verwijderen van de wildgroei aan struweelsoorten en ruigten en zijn er wandelpaden vrijgemaakt. Hierdoor is een beginnend herstel van een kruidlaag en de Stinzenplanten vegetatie waar te nemen.

Bron:

Landgoed Beresteyn te Voorschoten, quick-scan ecologie, januari 2011, Els & Linde b.v. te Ingen.

Overzicht van de gebieden die zijn beschermd als gemeentelijk monument.

Uitsnede van de plankaart van het bestemmingsplan 'Voorschoten, landgoederen en sportvelden'
Het onderzoeksgebied op landgoed Beresteyn is aangegeven met een rode lijn.

4. BELEIDSASPECTEN

In het voorliggende hoofdstuk worden en beleidsaspecten behandeld die specifiek van toepassing zijn op historische landgoederen en buitenplaatsen. Behandeld worden de beleidsaspecten van de gemeente Voorschoten en de provincie Zuid-Holland. Omdat Beresteyn niet is beschermd als Rijksmonument of complex-historische-buitenplaats is behandeling van het rijksbeleid op dit gebied niet relevant.

4.1 BELEID GEMEENTE VOORSCHOTEN

4.1.1 Gemeentelijke monumentenlijst

Beresteyn is als historisch landgoed niet beschermd als Rijksmonument, maar komt wel voor op de gemeentelijke monumentenlijst van Voorschoten. Een drietal elementen van de historische buitenplaats Beresteyn is beschermd als 'gemeentelijk monument'.

Beschermd zijn:

- het voorste deel van het herenhuis (ca 5 meter vanaf de gevellijn);
- de parkaanleg tussen de voorgevel en de Leidseweg;
- de 'Hermitage' of 'grotto' incl. grondwallen en waterpartij aan de oostelijke grens van het park.

De gemeente heeft het voornemen in de toekomst de gehele parkaanleg aan te wijzen als gemeentelijk monument, maar heeft dit voornemen nog niet uitgevoerd.

De beschrijving van 'Landhuis Beresteyn' zoals opgenomen in het gemeentelijke monumentenregister is als bijlage achterin dit rapport bijgevoegd.

4.1.2 Bestemmingsplan

Landgoed Beresteyn is opgenomen in het bestemmingsplan 'Voorschoten-landgoederen en sportvelden'. Het bestemmingsplan bestemmingsplan 'Voorschoten-landgoederen en sportvelden' is vastgesteld in op 22 november 2012 en heeft de status 'onherroepelijk in werking'.

In het onderzoeksgebied op landgoed Beresteyn (het eigendom van Amvest, het gebied binnen de rode lijn) zijn drie bestemmingen van kracht:

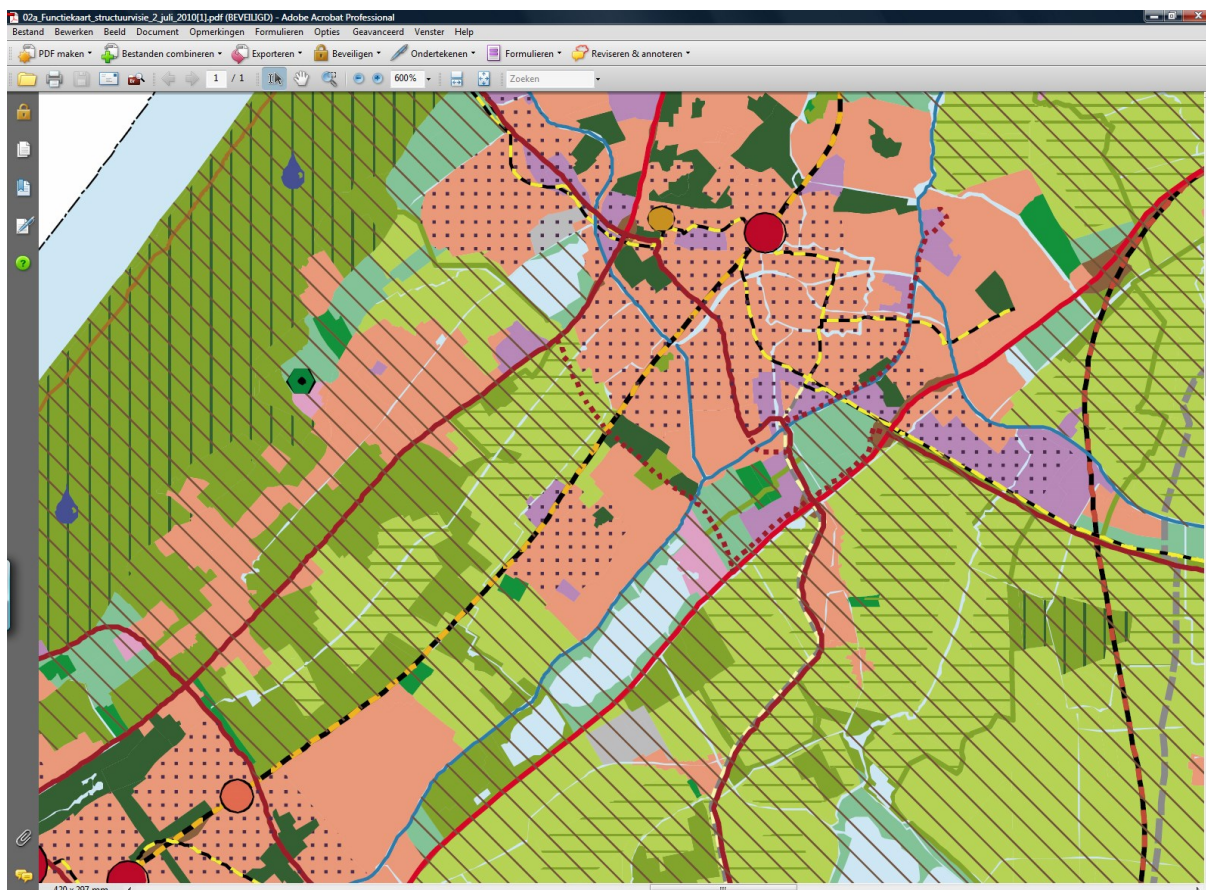
- bouwvlak (lichtbruin)
- natuur (grijsgroen)
- water (lichtblauw)

Tevens is er sprake van een dubbelbestemming van het gehele onderzoeksgebied als 'Artikel 23 Waarde - Archeologie'.

Voor de van toepassing zijnde omschrijving en regels wordt verwezen naar het bestemmingsplan.

bron:

www.planviewer.nl/ruimtelijkeplannen

Uitsnede van de plankaart van de structuurvisie.

Voor legenda en nader uitleg zie: <http://www.ruimtelijkeplannenzuidholland.nl/VisieopZuid-Holland>

4.2 BELEID PROVINCIE ZUID-HOLLAND

De historische buitenplaats Beresteyn ligt in de landgoederenzone Wassenaar-Leiden. Door deze ligging speelt het voorliggende plan Beresteyn een belangrijke rol bij het realiseren van de beleidsvoornemens van de provincie Zuid-Holland. Het provinciaal beleid vormt een van de toetsingskaders voor het voorliggende plan.

4.2.1 Structuurvisie Zuid-Holland

In deze Structuurvisie Zuid-Holland 'Visie op Zuid-Holland' (2010, herziening 2013), wordt de Landgoederenzone Wassenaar-Voorschoten-Leidschendam benoemd als kroonjuweel. Kroonjuwelen zijn gebieden met een gave, kwetsbare cultuurhistorische samenhang, die door hun unieke karakter bepalend zijn voor de identiteit van een plek en bestempeld zijn als 'identiteitsdragers'. Voor deze kroonjuwelen is de bescherming gericht op behoud van de uitzonderlijke kwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die strijdig zijn met het cultuurhistorisch belang zijn in principe niet mogelijk.

De Structuurvisie stelt het volgende over cultuurhistorie:

1. *Behouden van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur:* de provincie bezit een groot aantal cultuurhistorische en archeologische waarden, die beschreven zijn in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur. Bij het provinciaal belang 'behoud van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur' horen de ambities: topgebieden cultureel erfgoed beschermen; kroonjuwelen cultureel erfgoed beschermen; archeologische waarden beschermen; molenbiotopen beschermen en landgoed - en kasteelbiotopen en landgoederenzones beschermen.
2. *Cultuurhistorie is een van de dragers van ruimtelijke kwaliteit;* de opgave voor het ruimtelijk beleid is om vanuit een integraal perspectief: te bevorderen dat cultuurhistorisch waardevolle structuren, complexen, ensembles en elementen behouden blijven; te bevorderen dat de cultuurhistorie kan worden beleefd en bijdraagt aan de recreatief-toeristische kwaliteit van het landelijk gebied.

Binnen de provincie ligt hierbij het accent op die gebieden en structuren waar cultuurhistorische waarden in hoge mate voorkomen. Dit betreft de zogeheten topgebieden en kroonjuwelen cultureel erfgoed. De kroonjuwelen cultureel erfgoed zijn op de kwaliteitskaart opgenomen als 'identiteitsdragers'.

Herontwikkeling Beresteyn in relatie tot de Structuurvisie Zuid-Holland:

Beresteyn vertegenwoordigt als historische buitenplaats een belangrijke cultuurhistorische waarde, die wordt versterkt door de ligging in de landgoederen zone Wassenaar-Voorschoten-Leidschendam. De planvorming op Beresteyn zal daarom worden getoetst op bovenstaande beleidsvoornemens. De voorliggende beheersvisie brengt duidelijk in beeld welke specifieke elementen en waarden op Beresteyn worden aangetroffen. Bij de voorgenomen herontwikkeling zal het voortbestaan van deze waarden moeten worden geborgd.

4.2.2 Verordening Ruimte; landgoed- en molenbiotopen

Het begrip landgoedbiotoop is als onderdeel van de verordening Ruimte van de provincie vastgesteld. De landgoedbiotoop sluit aan bij het begrip molenbiotoop, dat al veel langer onderdeel uitmaakt van de provinciale verordening Ruimte. De molenbiotoop is bedoeld om molens te laten functioneren met een goede windvang. De landgoedbiotoop heeft als doel de hoofdopzet van een buitenplaats in haar omgeving beleefbaar te houden. Dit houdt in dat de ruimtelijke structuur van de buitenplaats met bijvoorbeeld zichtlijnen of -assen moeten worden gevrijwaard van storende elementen en ontwikkelingen. De instandhouding van de buitenplaats richt zich daardoor zowel binnen als buiten de directe begrenzing van de buitenplaats. De historische en visueel-ruimtelijke kwaliteit van de buitenplaats is gebaat bij het in stand houden en herkenbaar maken van de samenhang met de omgeving. In Voorschoten zijn zes landgoederen/buitenplaatsen zijn opgenomen in de Verordening Ruimte, namelijk: Berbice, Beresteyn, Bijdorp, Duivenvoorde, Ter Wadding en Ter Horst. De verordening verplicht de gemeente rekening te houden met de doelen die de provincie met deze maatregel wil bereiken en is derhalve verplicht de regelgeving verder te uit te werken in haar beleid, waaronder in bestemmingsplannen.

Luchtfoto van de landgoedbiotopen 'Beresteyn' en 'Berbice', met de daartussen liggende bebouwing van Benvenutolaan

Landgoedbiotoop Beresteyn-Berbice:

De buitenplaats Beresteyn is door de Provincie Zuid-Holland aangeduid als Landgoedbiotoop nr. 59 (zie bijlage 2). Op het kaartbeeld en bij de omschrijving is Beresteyn gecombineerd met de naburige buitenplaats Berbice nr. 58. In de omschrijving staat vermeld dat Berbice en Beresteyn historisch gezien één geheel vormen. Deze opmerking heeft in diverse ambtelijke (voor-)overleggen geleid tot de vraag hoe Beresteyn en Berbice weer verbonden gaan worden.

Hoewel de opmerking in de omschrijving van de landgoedbiotoop historisch gezien correct is, meerdere malen in de geschiedenis hebben beide buitenplaatsen dezelfde eigenaar gehad, hebben beide buitenplaatsen nooit als één buitenplaats gefunctioneerd. Ook de tuin- en beide parkaanleg van beide buitenplaatsen heeft nooit een geheel gevormd. Er was zelfs geen sprake van verbindende (wandel)paden (zie H2).

In de huidige situatie grenzen de buitenplaatsen Berbice en Beresteyn fysiek niet meer aan elkaar. Door de aanleg van de Benvenutolaan in het midden van de 19^e eeuw en de bouw van diverse woningen en villa's in de tweede helft van de 20^e eeuw is er een brede strook ontstaan die beide buitenplaatsen van elkaar scheidt. Daarnaast is door vererving het noordwestelijke deel van Berbice afgesplitst en is dit terreindeel geen onderdeel meer van de buitenplaats. Met de beste wil van de wereld is een fysieke verbinding tussen beide buitenplaatsen niet meer mogelijk zonder de betrokkenheid van de eigenaren van de woonhuizen en villa's langs de Benvenutolaan. Aangezien dit niet tot de actuele mogelijkheden behoort, worden er in het voorliggende plan geen voorstellen gedaan beide buitenplaatsen in fysieke zin met elkaar te verbinden.

4.2.3 Beleidsvisie Cultureel Erfgoed 2013-2016: Erfenis, erfgoed en erfgoed

In het nieuwe provinciale erfgoedbeleid voor de periode 2013 – 2016 zet de provincie zich in om met andere partijen de handen in een te slaan teneinde het erfgoed te beschermen, te ontwikkelen en te benutten. Centraal in haar beleid staan de zogenaamde zeven Erfgoedlijnen. Dit zijn geografische structuren, zoals kust, trekvaart, oude duinenrij, eiland, etc., die meerdere monumentale stippen met één gemeenschappelijk historisch verhaal verbindt tot één streep of lijn op de kaart. Het zijn ensembles van erfgoed, landschap en water, die kwaliteit verschaffen aan de ruimte en beschikken over groot recreatief en toeristisch potentieel.

Beresteyn is hierbij onderdeel van de erfgoedlijn Landgoederenzone. De voorliggende planontwikkeling voor het herontwikkeling van Beresteyn de monumentale stip Beresteyn als object en daarmee de erfgoedlijn Landgoederenzone als geheel moeten versterken.

Actuele situatie Beresteyn

5. ACTUELE SITUATIE EN TUINHISTORISCHE WAARDESTELLING

5.1 INLEIDING

Het tuinhistorisch onderzoek Beresteyn bestaat uit een presentatie van de feitelijke gegevens. Een belangrijk deel van deze gegevens zijn waarnemingen van het object van onderzoek zelf. Andere gegevens bestaan uit kaartmateriaal, (ontwerp)tekeningen, oude foto's, prenten, beschrijvingen, en relevante archivalia. Door gegevens uit verschillende bronnen met elkaar te vergelijken zijn conclusies getrokken over de aanleg- en gebruiksgeschiedenis van Beresteyn en is hiervan een interpretatie gegeven.

Uit het historisch onderzoek naar de tuingeschiedenis van Beresteyn en de wijzigingen per periode valt af te leiden welke onderdelen en aspecten uit verschillende fasen in het object van onderzoek bewaard zijn gebleven. Hieruit is in principe ook de relatieve betekenis van deze onderdelen voor het historisch karakter van de totale aanleg vast te stellen. Dit werkt door in de waardestelling. Bewaarde onderdelen en aspecten uit aanlegfasen in het verleden kunnen een hoge, een positieve en een indifferente monumentwaarde hebben. Het is niet altijd zo dat geldt hoe ouder de onderdelen en aspecten, hoe hoger de monumentwaarden. De waardestelling is uitgevoerd tot op het niveau van deelgebieden. Elk van deze deelgebieden is getoetst aan de hand van de criteria gaafheid (authenticiteit) en zeldzaamheid.

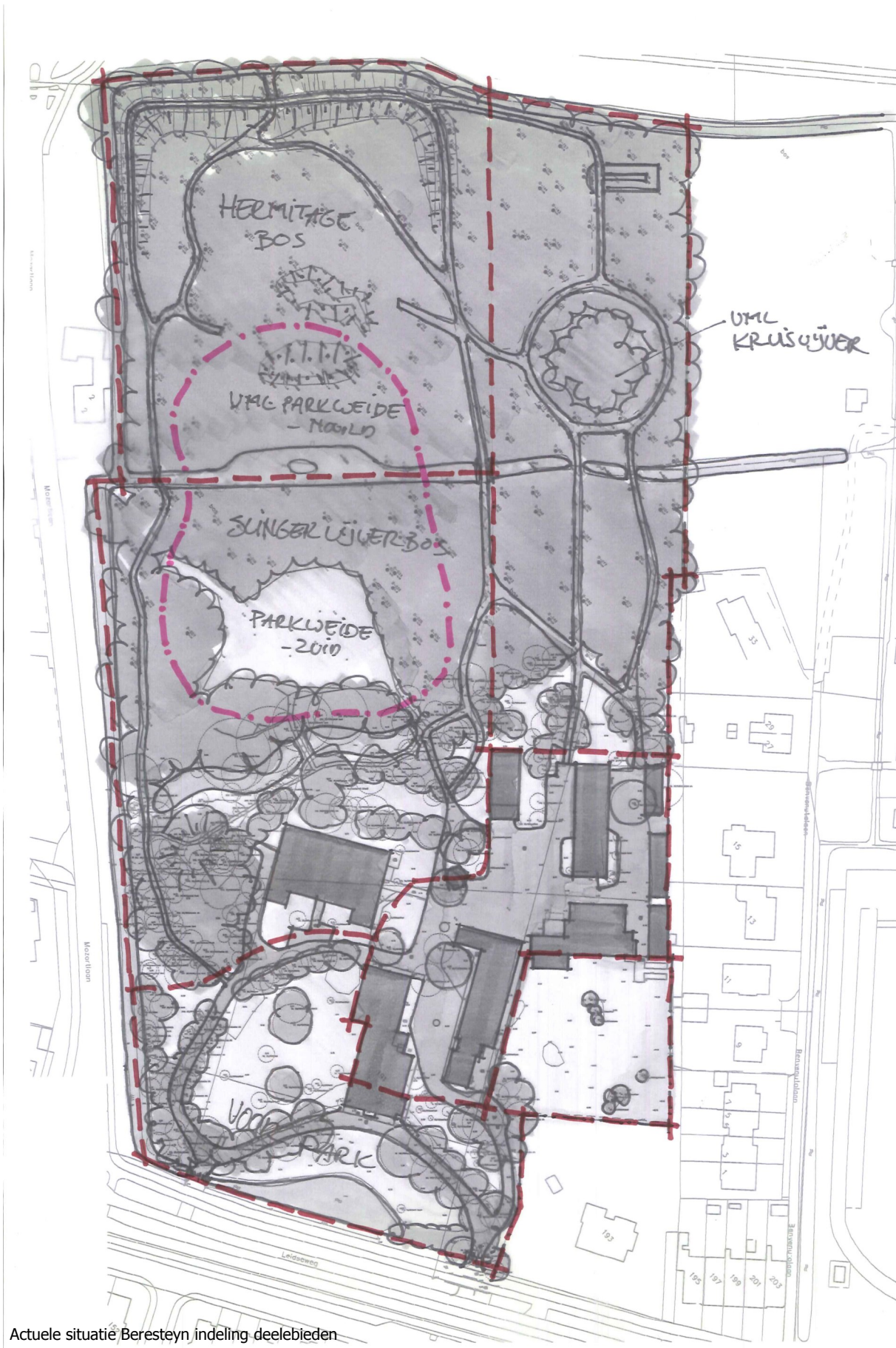
De onderstaande waardestelling is onafhankelijk en objectief is, dus toetsbaar, verifieerbaar en reproduceerbaar. 'Onafhankelijk' wil in dit verband zeggen dat de waardestelling alleen op de tuin- en cultuurhistorische waarden baseert, los van de staat van onderhoud, gebruikersbelangen, eventuele ontwerpoverwegingen en financiële aspecten. Deze afweging van belangen dient door anderen gedaan te worden, hierover wordt in deze waardestelling geen uitspraken gedaan.

De waardestelling heeft een beperkte geldigheidsduur. Waarden zijn niet statisch en kunnen in de loop van de tijd veranderen als gevolg van nieuwe inzichten. Immers, vergelijkingen met referentieobjecten, vergelijkingen met resultaten uit eerder onderzoek, en maatschappelijke ontwikkelingen beïnvloeden de waardestelling. De waardestelling is zuiver gebaseerd op de bestaande situatie. De waarde van verdwenen onderdelen of verdwenen gebouwen kan namelijk op geen enkele wijze getoetst of geverifieerd worden.

De waardestelling voor Beresteyn betreft een interne waardestelling waarbij het relatieve belang van de deelgebieden, onderdelen en aspecten van Beresteyn zijn benoemd als hoge, positieve of indifferente monumentwaarden.

Belangrijke elementen van een interne waardestelling zijn:

- de context: de stedenbouwkundige of landschappelijke situering;
- het idee achter het ontwerp;
- de vorm, onderliggende structuren;
- de samenhang tussen aanleg en gebouwde elementen;
- de gebruikte materialen en beplanting en de afwerking;
- de bouwkundige elementen (gebouwen, bruggen, tuinsieraden etc.);
- andere historische aspecten.

Actuele situatie Beresteyn indeling deelebieden

5.2 BESCHRIJVING ACTUELE SITUATIE

5.2.1 ALGEMENE BESCHRIJVING ACTUELE SITUATIE

In de actuele situatie wordt het grondgebied van Beresteyn begrensd door de Leidseweg (Beresteyn heeft als adres: Leidseweg 191), de watergang langs de Mozartlaan de watergang langs de Van Beethovenlaan en de tuinen van de woningen aan de Benvenutolaan en de tuin van Leidseweg 193.

In de tuin- en parkaanleg van Beresteyn zijn er gebieden te onderscheiden met een duidelijke eigen identiteit en ruimtelijke opbouw. De aanleg van Beresteyn kan hierdoor worden onderverdeeld in een aantal deelgebieden. Het **Voorpark** ligt ten zuiden en westen van het hoofdhuis. Hierachter ligt het deelgebied **Slingervijverbos** en met als onderdeel de **Parkweide Zuid**. Daarachter ligt het **Hermitagebos** met als onderdeel **Parkweide Noord**. Parallel aan de Benvenutolaan ligt het **Kruisvijverbos**. Achter villa Merckesteijn ligt de **Voormalige Moestuyn**. Achter het hoofdgebouw ligt het **Diensterf**, waaraan alle voormalige schoolgebouwen zijn gesitueerd.

Naast de indeling in deelgebieden bezit de tuin- en parkaanleg van Beresteyn een markante ruimtelijke opbouw en structuur die het park samenhang geeft. Ondanks het feit dat de vele in de aanleg voorkomende parkelementen uit voorgaande perioden dateren is er toch sprake van een coherente ruimtelijke opbouw. De parkelementen worden door het netwerk van wandelpaden aaneen geregen tot een 'aangename en vermakelijke' wandeling zoals dat typerend is voor parken uit de eerste helft van de 19^e eeuw. Een netwerk van slingerende wandelpaden voert de wandelaar langs waterpartijen, over bruggen, langs fraaie doorzichten over de parkweide naar het letterlijke hoogste punt het uitzicht vanaf het terras bij de grot aan de achterzijde van de aanleg. De nevenstaande kaart geeft een overzicht van de aanwezige structuren en hun ruimtelijke samenhang.

De actuele situatie op Beresteyn wordt nader beschreven aan de hand van een opname aan de hand van de structuurelementen bouwwerken, water, wegen en paden en beplantingen (zie de hieronder volgende paragrafen).

5.2.2 BOUWWERKEN

Op Beresteyn staat een uitgebreide reeks gebouwen en bouwwerken. De beschrijving van de individuele gebouwen en de ontleding van de bouwgeschiedenis behoort niet tot het voorliggende project. Er is echter wel een duidelijke relatie met de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van Beresteyn. Hieronder wordt daarom een korte beschrijving op hoofdlijnen gepresenteerd.

Het oudste bouwwerk betreft de grot in het grondlichaam achter in het park en dateert in haar huidige vorm uit het eerste kwart 19^e eeuw. Het voorste deel van het huidige hoofdgebouw is het oude herenhuis uit 1833. Het herenhuis is vanwege de ligging aan de Leidseweg het meest beeldbepalende gebouw van Beresteyn.

In de schoolperiode is het herenhuis is aan de achterzijde vergroot met vele aanbouwen tot het huidige hoofdgebouw. Deze beeldbepalende positie van de voorzijde is gedurende de 20^e eeuw zorgvuldig als een soort 'beeldmerk' in stand gehouden. Achter het hoofdgebouw ligt een aanzienlijke hoeveelheid gebouwen, die alle een specifieke functie hebben gehad in de schoolperiode. De belangrijkste gebouwen zijn: het Montforthuis een gebouw met schoollokalen, een gebouw met noodlokalen, het gymnastieklokaal/kapel, een werkplaats met tuinhuiswoning en kas, een bergplaats voor rijwielen en een gebouw met garageboxen. Deze gebouwen zijn vanaf het begin van de 20^e eeuw gerealiseerd en zijn met veelvuldige verbouwingen en herbouwen aangepast aan de eisen van de tijd.

Verder zijn er in het park op Beresteyn een aantal markante kleine bouwwerken aanwezige zoals: de twee poorten aan de Leidseweg die bestaan uit gemetselde hekpilaren en ijzeren vleugel met daarop een uit plaatstaal uitgesneden beer (datering eerste helft van de 20e eeuw), een dam met gemetselde 'brugleuningen' (datering eerste helft van de 20e eeuw), het bouwkundige restant van de begraafplaats van de paters Montfortanen (1956-1957), een volière met nachtverblijf (een zeshoekig bouwwerk als centraal element op het dienstplein) (datering 1955).

5.2.3 WEGEN EN PADEN

De wegen en paden op Beresteyn zijn grofweg onder te verdelen in twee categorieën: de asfaltwegen en – vlakken rondom de voormalige schoolgebouwen en de niet verharde wandelpaden in de tuin- en park aanleg hierachter.

Beresteyn wordt in de actuele situatie via twee toegangspoorten vanaf de Leidseweg ontsloten. Er zijn geen andere toe- of uitgangen tot Beresteyn. De oostelijke toegangspoort fungeert momenteel als hoofdontsluiting. De westelijke toegangspoort is momenteel buiten gebruik en reeds geruime tijd gesloten.

De poorten geven enerzijds via de hellingbanen toegang tot de voordeur van het herenhuis op de bel-étage. Anderzijds geven zij toegang tot het dienstplein aan de achterzijde van het hoofdgebouw aansluitend op het souterrainniveau in het hoofdgebouw. Vanaf hier zijn alle gebouwen van het complex via asfaltwegen en – vlakken ontsloten. De westelijke baan naar het plein is van oudsher de meest gebruikte toegangsweg tot de achterzijde van het hoofdgebouw, deze is echter in de huidige situatie nauwelijks in gebruik. Alle toegangswegen en overige verhardingen tussen de gebouwen zijn geasfalteerd.

Achter de schoolgebouwen aan het dienstplein liggen de aanzienlijke resten van het historische netwerk van niet verharde wandelpaden dat de mogelijkheid bood tot een gevarieerde rondwandeling door de parkaanleg. Het betreft hier wandelpaden nabij de voormalige Kruisvijver die in essentie uit de 18^e eeuw dateren en de wandelpaden nabij de slingerijver en de grot die in essentie uit de late 18^e en vroege 19^e eeuw dateren. Na het vertrek van de paters Montfortanen zijn door verwaarlozing veel wandelpaden verdwenen (vooral rond de slingerijver, de parkweide en in het hart van het Hermitagebos); ze zijn voor een geoefend oog nog herkenbaar door een subtiele terreinverlaging.

5.2.4 WATER

Op Beresteyn zijn verschillende watergangen en ornamentale waterpartijen. De begrenzing van Beresteyn langs de Leidseweg, de Mozartlaan en de van Beethovenlaan wordt gevormd door tamelijk brede sloten. Deze sloten hebben een zeer oude oorsprong en dateren uit de ontginningsperiode van het gebied. De grenssloot langs de Leidseweg is ter hoogte van het herenhuis in 1833 vergroot tot waterpartij, deze zorgt in samenhang met de opgeworpen hellingbanen ter weerszijden van het hoofdhuis voor een theatrale beleving van het reliëf en de voorgevel van het hoofdgebouw.

Tussen het Slingervijverbos en het Hermitagebos ligt ook een oude watergang. Deze watergang is ter hoogte van de voormalige parkweide in de periode van de Kapucijners na de Tweede Wereldoorlog verbreed tot een waterpartij, met de uitkomende grond is een grondlichaam opgeworpen dat als tribune diende voor het openluchttheater in het Hermitagebos. Hoewel de waterpartij een eilandje kent ligt er aan de vormgeving geen echt ontwerp ten grondslag, de verbreding tot waterpartij is van technische aard.

In het Slingervijverbos achter het complex van schoolgebouwen ligt een slingerijver. Deze vijver is waarschijnlijk aangelegd aan het einde van de 18^e eeuw ter plaatse van een oude watering. De vijver wordt momenteel door een dam in twee delen gesplitst. Op deze plek lag eerder een brug met gietijzeren leuningen in rustieke stijl (een 'knuppelburg').

Tenslotte ligt in het Kruisvijverbos de geheel verlandende voormalige Kruisvijver, die in de eerste helft van de 18^e eeuw is aangelegd. De vijver is in de huidige situatie herkenbaar aan de begroeiing met Elzen en het rondgaande wandelpad dat met Eiken is beplant. Het is onbekend of de vijver officieel is gedempt met zand of dat ze geleidelijk is volgestort met blad (zoals dat op het naburige Berbice ook het geval is).

Het merendeel van de watergangen en waterpartijen verkeert in een redelijk staat van onderhoud. Onlangs zijn er enkele opgeknapt en gebaggerd.

5.2.5 BEPLANTINGEN

De beplanting van Beresteyn bestaat voornamelijk uit oud parkbos met voornamelijk loofhout van een algemeen voorkomend sortiment (zie hoofdstuk Natuur). Ook zijn er resten van Stinzenflora, die door de verruiging bijna geheel was verdwenen. Nabij het hoofdhuis zijn er gazons die in aanleg grofweg dateren uit de bouwtijd van het herenhuis. Her en der zijn er restanten van tuinaanleg uit de tijd van de paters Montfortanen. Het betreft hier enige fors uitgegroeide heesters en coniferen van een algemeen voorkomend sortiment.

Door gebrek aan onderhoud is het parkbos geheel dicht gegroeid met Rododendrons en andere opslag en zaailingen. Ook de voormalige parkweide is nagenoeg geheel dicht gegroeid.

In de voormalige moestuin is door de paters Montfortanen een midgetgolfbaan aangelegd, die momenteel in een zeer slechte staat van onderhoud verkeert. In de verruigde vegetatie staan spontaan ontkiemde jonge eiken. In 2009 is door Amvest in samenwerking met Stichting het Zuid-Hollands Landschap een start gemaakt met het verwijderen van achterstallig onderhoud in de beplanting en is een herstel zichtbaar van de ruimtelijke beleving van de parkaanleg. Hierdoor krijgt ook de Stinzenflora weer een impuls en is er een uitbreiding van soorten en aantallen te bespeuren.

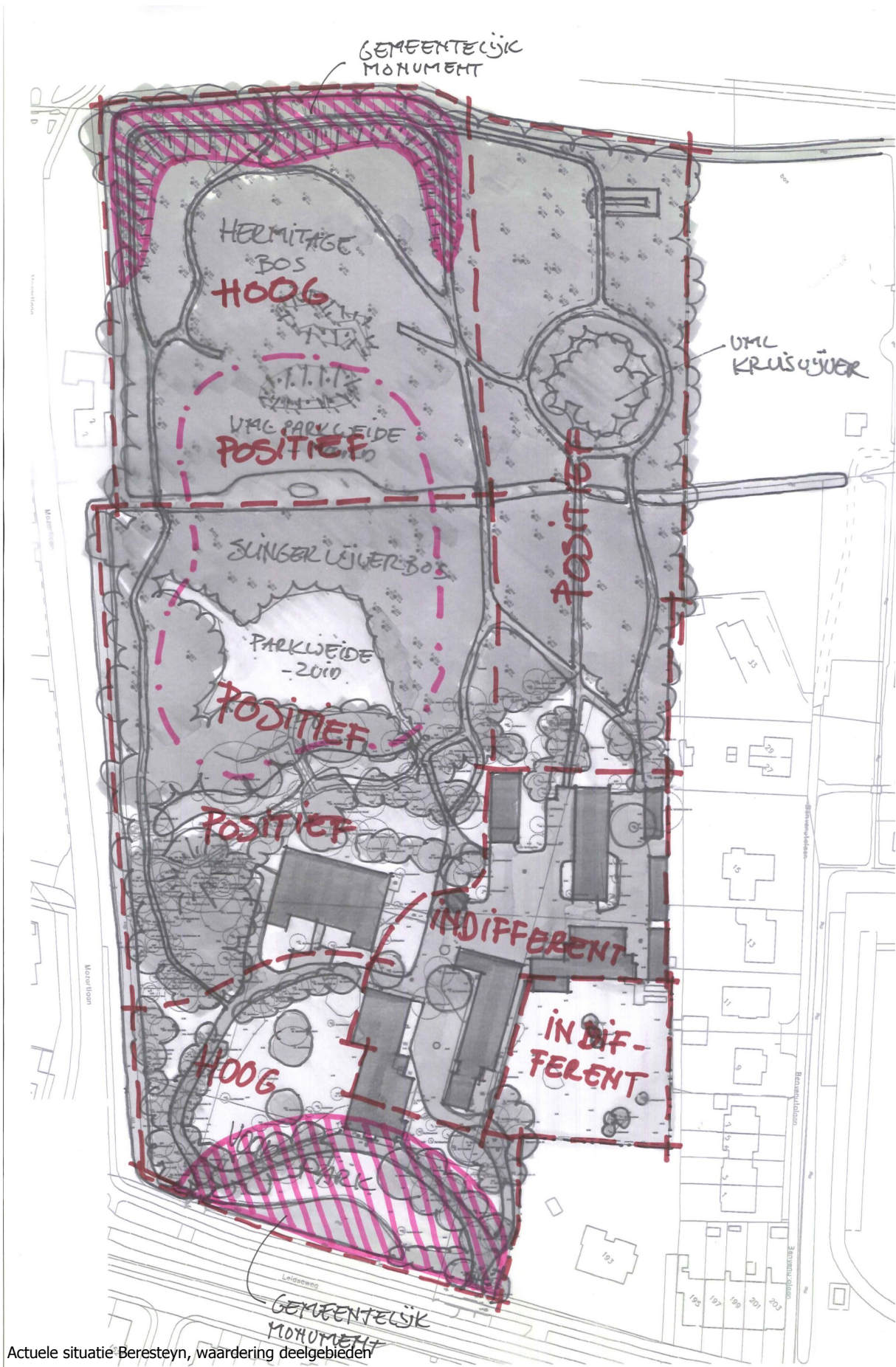
5.2.6 ALGEHELE STAAT VAN ONDERHOUD

Sinds 2001, na de verkoop door de paters Montfortanen heeft Beresteyn in korte tijd meerdere eigenaren gekend. Sinds 2001 is het onderhoud aan park en tuin sterk verwaarloosd waardoor paden zijn verdwenen en open ruimtes zijn dichtgegroeid. Feitelijk heeft het park al vanaf de Tweede Wereldoorlog niet meer het onderhoud gekregen dat het nodig heeft. Doordat de aanleg een lange periode van verwaarlozing heeft ondergaan is de ruimtelijke opbouw en structuur vervaagd en heeft de aanleg sterk aan belevingswaarde ingeboet.

In 2009 is Beresteyn aangekocht door Amvest, een ontwikkelaar en belegger, met als doel een herbestemming voor de buitenplaats te ontwikkelen en de buitenplaats voor langere termijn in exploitatie te nemen. Amvest heeft, in samenwerking met Stichting het Zuid-Hollands Landschap, vooruitlopend op de herbestemming, het onderhoud van het parkbos weer ter hand genomen. Inmiddels is er een deel van het achterstallig onderhoud weggewerkt.

Sinds 2009 is:

- Een aantal paden op het terrein weer zichtbaar gemaakt door grootschalig snoeiwerk en door oude / dode bomen te verwijderen,
- de slingervijver gebaggerd en oevers vrijgemaakt waar door deze weer zichtbaar is en is gaan functioneren. Ook heuvel bij slingervijver is weer zichtbaar.
- de hermitage qua beschoeiing opgeschoond en zichtbaar gemaakt en er is onderzoek gedaan naar de bouwkundig staat en historische verkenning en opname ten behoeve van toekomstig consolidatie,
- het terrein rondom theater geschoond van afval (oude radiatoren en asbesthoudende materialen die over de jaren op het terrein zijn gedumpt),
- een deel van de voormalige parkweide (waar zich het voetbalveld bevond), die met opslag was dichtgegroeid weer open gemaakt.

Actuele situatie Beresteyn, waardering deelgebieden

5.3 WAARDESTELLING BERESTEYN ALS GEHEEL

Kort beschrijving en analyse ontwikkelingsgeschiedenis

De oorsprong van Beresteyn als buitenplaats begint als een onderdeel van de buitenplaats Vredenhoef. Uit deze periode als overplaats van Vredenhoef zijn diverse restanten bewaard gebleven zoals de (gedempte) kruisvijver, het terras (later met grot) en enkele lanen. In 1833 werd Beresteyn een zelfstandige buitenplaats met nieuwgebouwd herenhuis en tuin- en parkaanleg die oude en nieuwe onderdelen van de aanleg met elkaar verbond. Aan het einde van de 19^e eeuw is het gebruik van Beresteyn van particulier bewoonde buitenplaats verschoven naar internaat en seminarie. Ook dit bracht een gewijzigd gebruik met zich mee door de aanleg van onder andere een voetbalveld, tuintheater en de bouw van vele bijgebouwen. Uit al deze gebruikperiodes zijn restanten in de aanleg bewaard gebleven en met elkaar verbonden.

Beresteyn en de buitenplaats Vredenhoef zijn vanaf de 18^e tot in de 20^e eeuw lange tijd verbonden geweest. In de 18^e en vroege 19^e eeuw voor wat betreft het eigendom. Een visuele relatie met zichtassen bestond vanaf de 18^e eeuw tot aan de sloop van Vredenhoef in de tweede helft 19^e eeuw. Beresteyn en naastgelegen buitenplaats Berbice zijn daarna nog lange tijd verbonden geweest. In de 19^e eeuw voor wat betreft het eigendom. Vanaf de 18^e eeuw tot in de 20^e eeuw voor wat betreft de visuele relatie tussen beide buitenplaatsen. De bouw van de Zilverfabriek (1858), villa Merckesteijn (1931), de vele bijgebouwen achter het herenhuis en de aanleg van de Benvenutolaan (laatste kwart 20^e eeuw) heeft beide buitenplaatsen van elkaar gescheiden. Daarnaast is door vererving buitenplaats Berbice meerdere malen verkaveld en is er sinds 1858 geen verbinding meer (visueel en qua eigendom) tussen de twee buitenplaatsen.

Gedurende de 19^e en 20^e eeuw is de aanleg van Beresteyn als zelfstandige buitenplaats in 1833 steeds verder verkleind tot de huidige grootte (van oorspronkelijk 9 ha tot 5,5ha sinds 1931). De deelgebieden "Kruisvijverbos" en "Moestuin" zijn ingrijpend verkleind en de 'Hertenkamp' is geheel verloren gegaan. Hiermee is de huidige aanleg een restant, zij het een belangrijk restant van de aanleg uit 1833.

Een belangrijke aantasting van de aanleg vormt de bebouwing die is toegevoegd in de internaat- en seminarieperiode. In de 20e eeuw is de bebouwde oppervlakte aan de achterzijde van het herenhuis Beresteyn enorm uitgebreid op basis van functionaliteit en niet ruimtelijke onderbouwing. Deze bebouwing doorsnijdt de aanleg over vrijwel de gehele breedte en vormt hierdoor een barrière tussen herenhuis en de parkaanleg achter het herenhuis.

In de tweede helft van de 20e eeuw is ook de directe omgeving van Beresteyn drastisch van karakter veranderd. Was de buitenplaats voordien onderdeel van een reeks (voormalige) buitenplaatsen langs de Leidseweg in een open landschap dat grotendeels bestond uit veenweiden. Vanaf het midden van de 20e eeuw is de omgeving van Beresteyn vrijwel geheel verstedelijkt.

Interpretatie

De aanleg van Beresteyn is niet te omschrijven als één totaalconcept met een sterke ruimtelijk samenhang; het betreft een amalgaam van losse parkdelen uit verschillende tijden en stijlperiodes die door middel van een padenstructuur als een gevarieerde rondwandeling met elkaar zijn verbonden. De onderdelen waaruit het park is samengesteld hebben ieder een eigen karakteristieke opzet, verschijningsvorm en dateren veelal uit verschillende ontstaansperiodes. Het geheel is te omschrijven als een uit onderdelen samengestelde parkaanleg, overwegend in de sfeer van de Landschapsstijl.

Waardestelling

Ondanks deze aantastingen en verkleiningen van de park- en tuinaanleg en de sterk veranderde omgeving is de tuinhistorische waarde van de buitenplaats Beresteyn als geheel **positief**. Deze waardering is de uitkomst van de tuinhistorische waardering van individuele deelgebieden, waarvan sommige hoog en een aantal ook indifferent zijn gewaardeerd.

De aanleg van Beresteyn bestaat uit een aantal deelgebieden, die hierna individueel worden behandeld:

- Voorpark (1833)
- Slingervijverbos en Parkweide Zuid (eind 18^e eeuw en later)
- Hermitagebos en Parkweide Noord (eind 18^e eeuw en later)
- Kruisvijverbos (eerste kwart 18^e eeuw)
- Moestuin (1833 en later)
- Diensterf (1900- heden)

5.4 WAARDESTELLING DEELGEBIEDEN

5.4.1 VOORPARK

Het Voorpark met zijn tot vijfver vergraven bermsloot langs de Leidseweg en zijn verhoogd liggende gebogen toegangslaan met het tegen een kunstmatig aangelegde heuvel gebouwde huis stamt uit 1833. De bouw van herenhuis en aanleg van het Voorpark in 1833 vormde de basis voor Beresteyn als zelfstandige buitenplaats. Het herenhuis is later eind 19^e eeuw sterk vergroot en de voorgevel aangepast in neo-renaissancestijl. De beide huidige entrees met toegangshekken stammen uit de tweede helft van de 20^e eeuw, waarbij de huidige entree pas na de bouw van villa Merckesteijn in gebruik is genomen. Voorpark en de eerste 5 meter van het herenhuis zijn beschermd als gemeentelijk monument.

Het Voorpark met herenhuis vormt het aanzien van Beresteyn vanaf de Leidseweg. Hoewel het huis eind 19^e eeuw sterk gewijzigd is, stamt de structuur van de aanleg van het Voorpark inclusief de laanbeplanting uit 1833 en is deze nog altijd gaaf aanwezig.

De tuinhistorische waarde van het deelgebied **Voorpark** is hoog.

foto: RRog architectuur en landschap

5.4.2 SLINGERVIJVERBOS EN PARKWEIDE ZUID

Ten westen van het herenhuis ligt het Slingervijverbos met padenstelsel, bergje en slingervijver. Het padenstelsel, de slingervijver, evenals het bergje dat is opgeworpen met de uitgekomen grond, is voor 1821 aangelegd ten tijde dat Beresteyn nog als overplaats van Vredenhoef fungeerde. Oorspronkelijk was het Slingervijverbos veel groter en werd aan de noordzijde begrensd door de grote dwarssloot. Ten noorden van de slingervijver bevond zich een halfcirkelvormige laan die aan beide zijden op het pad langs de vijver aansloot. Het geheel was voorzien van een fijnmazige padenstructuur. De heuvel is een zichtpunt met uitzicht over de vijver en oorspronkelijk ook uitzicht op de halfcirkelvormige laan en het open weidegebied ten westen van de buitenplaats. De huidige dam ter vervanging van een brug stamt uit de tweede helft van de 20^e eeuw. Een deel van het padenpatroon rond de slingervijver is verdwenen. In de tweede helft van de 19^e eeuw heeft de aanleg van het Slingervijverbos ten noorden van slingervijver plaatsgemaakt voor de aanleg van de grote Parkweide. De resterende aanleg van het Slingervijverbos is in de 20^e eeuw aan de noordoostzijde aangetast door de bouw van het Montforthuis dat dominant aanwezig is en ter plekke van een belangrijk doorgaand pad is gebouwd. Het Slingervijverbos als deelgebied is een gehavend restant van een aanleg in vroege landschapsstijl. De waarde van het Slingervijverbos wordt bepaald door de aanwezigheid van het bergje, de slingervijver en het resterende padenstelsel (dat naar het terras met grot voert). Deze zijn gaaf aanwezige onderdelen van een aanleg in vroege landschapsstijl uit de periode dat dit nog de overplaats van Vredenhoef vormde.

De Parkweide is als onderdeel van de aanleg van Beresteyn ontstaan na 1846. De Parkweide werd aangelegd tussen de oudere onderdelen; het Hermitagebos en de slingervijver. De Parkweide is deels aangelegd op het terrein van Slingervijverbos tussen de slingervijver en de grote dwarssloot (Parkweide Zuid). Deels is de Parkweide aangelegd ten noorden van de grote dwarssloot (Parkweide Noord). Foto's uit het einde van de 19^e eeuw tonen een grote open parkweide met solitaire bomen. In of na 1932 is op deze weide ten zuiden van de grote dwarssloot het voetbalveld aangelegd ten behoeve van de internaatfunctie. Over de grote dwarssloot ligt een gemetselde brug uit vermoedelijk eerste helft van de 20^e eeuw ter vervanging van een oudere 19^e eeuw een rustieke "kneppelhouten" brug. De openheid van de Parkweide is in de tweede helft van de 20^e eeuw door achterstallig onderhoud grotendeels verdwenen. De begroeiing met opslag is de afgelopen jaren weer open gemaakt. De Parkweide is in de huidige situatie als deelgebied amper aangetast door bebouwing of andere wijzigingen. Het voetbalveld is niet meer traceerbaar. De voormalige Parkweide is een belangrijke toevoeging uit de tweede helft van de 19^e eeuw van Beresteyn als zelfstandige buitenplaats en nam door zijn omvang en openheid een belangrijke plaats in de aanleg in. Momenteel is de Parkweide Zuid niet goed herkenbaar en beleefbaar, maar de onderliggende structuur is in feite nog wel intact aanwezig en eenvoudig te herstellen. Hiermee heeft de Parkweide Zuid een potentieel hoge tuinhistorische waarde.

De tuinhistorische waarde van het deelgebied **Slingervijverbos** is positief.

De tuinhistorische waarde van de **Parkweide Zuid** is positief.

Foto: Linda Driesen, cultuurs adviesbureau cultuurhistorie

5.4.3 HERMITAGEBOS EN PARKWEIDE NOORD

Het Hermitagebos bestaat uit twee onderdelen het terras (berg) met grot en de parkaanleg tussen de armen van het terras. Het terras behoort tot de oudste onderdelen van Beresteyn. In oorsprong stamt het terras, vermoedelijk voorzien van een koepel, uit het eerste kwart van de 18^e eeuw en behorend tot de geometrische aanleg van Vredenhoef. De parkaanleg voor het terras zal hebben bestaan uit een bosket met geometrisch lanen- of padenstelsel. Voor 1821 is deze aanleg omgevormd tot een parkje in vroege landschapsstijl. In deze periode wordt de koepel in een adem genoemd met de hermitage of kluizenaarshut. Vermoedelijk zal in deze periode ook de grot zijn aangelegd. Het padenstelsel van het parkje is nog deels herkenbaar aanwezig. Ten behoeve van de aanleg van het theater is het zuidelijke deel van deze aanleg aangetast.

Desondanks is het Hermitagebos tot op heden cultuurhistorisch bijzonder waardevol door zijn ouderdom en combinatie van 18^e-eeuwse geometrische en 19^e-eeuwse onderdelen in vroege landschapsstijl die nog grotendeels intact aanwezig zijn. De grot en terras (berg) zijn beschermd als gemeentelijk monument. Een 18^e-eeuws terras als onderdeel van een voormalige geometrische aanleg is in Nederland uiterst zeldzaam. Grotten als onderdeel van een tuin- en parkaanleg zijn in Nederland eveneens zeldzaam. Dit in combinatie met een deels nog authentiek padenstelsel in vroege landschapsstijl maakt het Hermitagebos uniek.

De Parkweide is als onderdeel van de aanleg van Beresteyn ontstaan na 1846. De Parkweide werd aangelegd tussen de oudere onderdelen; het Hermitagebos en de slingervijver. De Parkweide is deels aangelegd op het terrein van Slingervijverbos tussen de slingervijver en de grote dwarssloot. Deels is de Parkweide aangelegd ten noorden van de grote dwarssloot. Foto's uit het einde van de 19^e eeuw tonen een grote open parkweide met solitaire bomen. Deels is de Parkweide aangelegd ten noorden van de grote dwarssloot. Foto's uit het einde van de 19^e eeuw tonen een grote open parkweide met solitaire bomen. Ten noorden van de grote dwarssloot werd in 1946 het theater aangelegd op de grens van Parkweide en Hermitagebos. Het theater is in 1954 voor het laatste gebruikt. Hierna is het door een van de paters ingericht als tuin maar eind 20^e eeuw door achterstallig onderhoud verdwenen. De openheid van de Parkweide is in de tweede helft van de 20^e eeuw door achterstallig onderhoud grotendeels verdwenen. De begroeiing met opslag is de afgelopen jaren weer open gemaakt. De Parkweide is in de huidige situatie als deelgebied amper aangetast door bebouwing of andere wijzigingen. De restanten van het theater zijn door de aanleg van de paterstuin zwaar verminkt en in de huidige situatie amper herkenbaar. Voormalig theater en paterstuin hebben een indifferente tuinhistorische waarde. De voormalige Parkweide is een belangrijke toevoeging uit de tweede helft van de 19^e eeuw van Beresteyn als zelfstandige buitenplaats en nam door zijn omvang en openheid een belangrijke plaats in de aanleg in. Momenteel is de Parkweide Noord niet goed herkenbaar en beleefbaar, maar de onderliggende structuur is in feite nog wel intact aanwezig en eenvoudig te herstellen. Hiermee heeft de Parkweide Noord een potentieel hoge tuinhistorische waarde.

De tuinhistorische waarde van het deelgebied **Hermitagebos** is hoog.
De tuinhistorische waarde van de **Parkweide Noord** is positief.

foto: RRog architectuur en landschap

5.4.4 KRUISVIJVERBOS

Het Kruisvijverbos bestaat uit de voormalige Kruisvijver, de zichtas, paden en lanen. Het Kruisvijverbos behoort tot de oudste onderdelen van Beresteyn. In oorsprong stamt de Kruisvijver en de zichtbaan uit het eerste kwart van de 18e eeuw en behorend tot de geometrische aanleg van Vredenhoef. De aanleg bestond uit een brede zichtbaan met aan weerszijden paden, de Kruisvijver met een rondlopende laan om de vijver zelf, gelegen in een bosket met geometrisch padenstructuur. Voor 1821 is deze aanleg omgevormd tot een parkje in vroege landschapsstijl waarbij de oostelijke zijlaan een slingerend verloop kreeg. Het bosket rondom de Kruisvijver werd eveneens omgevormd tot een parkje in landschapsstijl. Bij de verkoop in 1856-1857 van een deel van de gronden aan Berbice werd ook het oostelijk deel van het parkje rondom de Kruisvijver afgescheiden. Vanaf circa 1900 is een deel van de zichtlaan in gebruik genomen als Diensterf. Vanuit de internaatfunctie was behoefte aan allerlei bijgebouwen zoals leslokalen, recreatiezaal, sporthal etc..die werden geconcentreerd in de zichtlaan. Sindsdien is de zichtas op de Kruisvijver geblokkeerd. De Kruisvijver zelf is omstreeks 1930 gedempt maar als depressie in het terrein en door de jongere bomen die nu staan nog duidelijk herkenbaar. De begraafplaats van de paters Montfortanen werd in 1956-1957 aangelegd ten noorden van de Kruisvijver. In 2001 is de begraafplaats geruimd maar als structuur nog geheel intact aanwezig. De begraafplaats met zijn ingetogen architectuur is met respect ingepast in de bestaande parkaanleg en vormt een bijzonder herinnering aan een periode van 50 jaar waarin de paters Montfortanen op Beresteyn verbleven.

Door zijn ouderdom en combinatie van 18e-eeuwse geometrische en 19e-eeuwse onderdelen in vroege landschapsstijl en de lanen- en padenstructuur met 19e-eeuwse eiken vertegenwoordigt het Kruisvijverbos tot op heden een belangrijke cultuurhistorische waarde. Door de verkleining van het Kruisvijverbos in 1856, de aanleg van het Diensterf in de zichtlaan vanaf 1900, de blokkade van de zichtlaan hierdoor en demping van de Kruisvijver sinds de jaren '30 is het Kruisvijverbos echter een restant van de oorspronkelijke aanleg. Het Kruisvijverbos heeft echter met herstel van de Kruisvijver en herstel van de zichtlaan over het Diensterf een potentieel hoge tuinhistorische waarde.

De tuinhistorische waarde van het deelgebied **Kruisvijverbos** is positief.

5.4.5. MOESTUIN

De moestuin van Beresteyn is in 1833 aangelegd toen Beresteyn als zelfstandige buitenplaats werd gesticht. Op de noordwesthoek is nog een restant van een, in later tijd sterk verbouwde, opstal aanwezig die vermoedelijk uit deze periode stamt en als tuinmanswoning zal hebben gediend.

De moestuin was in 1833 veel groter. Bij de aanleg in 1833 was rekening gehouden met de vroeg 18^e-eeuwse zichtlaan op de Kruisvijver waarvan het verlengde als zicht in de moestuin open werd gehouden. In 1857, met de verkoop van de boomgaard en het 'Hertenkamp' aan Berbice, werd de bestaande moestuin opnieuw ingericht en in tweeën gedeeld; half boomgaard en half moestuin. Hierbij werd de zichtas op de Kruisvijver gehandhaafd. Sinds de bouw van allerlei dienstgebouwen in de eerste helft 20^e eeuw ten behoeve van de internaatsfunctie ten noorden van de moestuin is de zichtas op de Kruisvijver vanuit de moestuin geblokkeerd.

In 1931 werd de moestuin gehalveerd door de bouw van villa Merckesteijn. De sterk verkleinde moestuin was bij de paters als zodanig in gebruik. In 1962 werd nog een broeikas gebouwd. Na de overgang van seminarie naar internaat raakte de moestuin buiten gebruik. In de jaren '80 werd hier een midgetgolfbaan aangelegd die slechts korte tijd is gebruikt is. Deze midgetgolfbaan is in zwaar verwaarloosde staat nog aanwezig.

De huidige moestuin is een klein restant van de originele in 1833 gestichte moestuin. De zichtlaan naar de Kruisvijver waar de moestuinarchitectuur onderdeel van uitmaakte is sinds begin 20^e eeuw geblokkeerd. De moestuin zelf is sinds de jaren '80 van de 20^e eeuw niet meer in gebruik als moestuin. Van een moestuin is in de huidige situatie geen sprake meer.

De tuinhistorische waarde van het deelgebied **Moestuin** is indifferent.

5.4.6 DIENSTERF

Op de plek van het dienstterf bevond zich tot circa 1900 de vroeg 18^e-eeuwse zichtlaan die vanaf Vredenhoef over de Leidseweg gericht was op de Kruisvijver in de periode dat Beresteyn nog als overplaats van Vredenhoef dienst deed. Het Dienstterf is in de internaatperiode ontstaan. Vanuit de internaatfunctie was behoefte aan allerlei bijgebouwen zoals leslokalen, recreatiezaal, sporthal etc.. Foto's uit de eerste helft van de 20^e eeuw tonen een dienstterf met paden die uitwaaiëren naar de bijgebouwen. De bebouwing werd hier ten noorden van de moestuin geconcentreerd. Met de bouw is sinds 1900 de 18^e-eeuwse zichtlaan op de Kruisvijver geblokkeerd. Tot in de jaren '90 van de 20^e eeuw is op het Dienstterf nog bijgebouwd. Aangezien dit een tuinhistorische waardestelling betreft is geen onderzoek gedaan naar de bouwhistorische waarde van deze opstallen. Op het eerste gezicht vertegenwoordigt geen van deze opstallen een bijzondere architectonische waarde. Echter een uitzondering, zeker vanuit de tuinhistorie bezien, is de gedecoreerde duiventil uit circa 1954. Het wegenstructuur van het deelgebied Dienstterf is volledig verhard met asfalt.

De tuinhistorische waarde van het deelgebied **Dienstterf** is indifferent.

6 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

6.1 DE TUIN- EN PARKAANLEG VAN DE HISTORISCHE BUITENPLAATS BERESTEYN

In de voorgaande hoofdstukken is de ontwikkelingsgeschiedenis van de tuin- en parkaanleg van de historische buitenplaats Beresteyn uitgebreid onderzocht en in beeld gebracht. Daarnaast is een overzicht gegeven van de actuele natuurwaarden. Vervolgens is de actuele situatie beschreven en is een tuinhistorische waardestelling opgesteld. Tenslotte is een overzicht opgesteld van de relevante juridische- en beleidskader met betrekking tot de tuin- en parkaanleg van de buitenplaats.

Ontwikkelingsgeschiedenis

De buitenplaats heeft een veelomvattende ontwikkelingsgeschiedenis en is ontstaan in 1833 als een afsplitsing van de naburige buitenplaats Vredenhoef. Er werd op de overplaats van Vredenhoef een nieuw herenhuis gebouwd dat als kern nog in het huidige huis aanwezig is. Bij dit in 1833 ontworpen buitenhuis werd een parkaanleg gecreëerd die bestond uit oudere onderdelen uit de aanleg van Vredenhoef gecombineerd met nieuwe elementen en een verbindende padenstructuur.

In het laatste kwart van de 19e eeuw werd het huis verbouwd en uitgebreid. De voorgevel kreeg toen zijn huidige vormgeving in neo-renaïssancestijl. Het huidige park van Beresteyn omvat de kern van het historische Beresteyn, dat in oorsprong aan de noordzijde aanmerkelijk groter was.

In de tweede helft van de 19e eeuw zijn enkele terreindelen overgegaan naar de buitenplaats Berbice ten behoeve van de bouw van de zilverfabriek. Met de bouw van villa Merckesteijn in de moestuin en de separate verkoop van deze villa in 1954 werd de buitenplaats verder verkleind.

Tot eind 19e eeuw werd Beresteyn als buitenplaats gebouwd. Vanaf 1894 was in het hoofdhuis een kostschool/ internaat "Instituut Wullings" tot in W.O. II. Na de oorlog werd Beresteyn in gebruik genomen door achtereenvolgens de paters Kapucijnen (1945-1954) en de paters Montfortanen (1954-2000) die Beresteyn eveneens als internaat en kostschool en later als seminarie in gebruik namen. Ten behoeve van de internaatfunctie heeft het park sinds 1894 vele inpassingen gekend zoals een voetbalveld, tuintheater en begraafplaats. Bovendien is in het park in de directe nabijheid van het hoofdhuis sinds het eerste kwart van de 20e eeuw een keur aan gebouwen verrezen waaronder leslokalen, gymnastiekzaal, garageboxen, fietsenstalling etc.. De paters hebben Beresteyn omstreeks 2000 verlaten, waarna een periode van verwaarlozing en onzekerheid voor de buitenplaats is ontstaan.

Natuurwaarden

Bepalend voor de natuurwaarden op Beresteyn is het karakter als een oudlandgoedbos, dat is gelegen in het strandwallenlandschap op de overgang van standwallen en strandvlaktes. Bepalend zijn ook de vele oude loofbomen en het kleinschalige karakter met veel waterelementen. Beresteyn ligt in de EHS van de provincie Zuid-Holland en in de landgoederenzone van Voorschoten.

De natuurwaarden op Beresteyn zijn teruggedaan door de relatief recente verwaarlozing van het parkgebied, verbossing (met o.a. veel opslag van hulst) heeft geleid tot een vervlakking van de oorspronkelijk kleinschalige afwisseling van open grasachtige ruimten en bosgebieden en de gradiënt situaties daartussen. Hierdoor is onder andere de stinzenflora in aantal diversiteit afgenomen.

Met het instellen van een zorgvuldig op de natuurwaarden afgestemd beheer is het te verwachten dat de natuurwaarde aanmerkelijk zal toenemen. Door de samenwerking met Het Zuid-Hollands Landschap zijn de eerste resultaten hiervan al zichtbaar.

Actuele toestand en tuinhistorische waardestelling

Beresteyn heeft tot op heden de ruimtelijke opzet en sfeer van een historische buitenplaats behouden. Alle typerende onderdelen van de parkaanleg zijn nog aanwezig, maar het geheel verkeert in een slechte staat van onderhoud. Beresteyn is gedeeltelijk beschermd als gemeentelijk monument. De bescherming beperkt zich tot het voorste gedeelte van het hoofdgebouw, de bijbehorende oprijlaan en vijverpartij aan de voorzijde, alsmede de 'hermitage' met heuvel aan de achterzijde van het complex. De buitenplaats is tevens onderdeel van de ecologische hoofdstructuur (EHS) in de provincie Zuid-Holland. Daarnaast is Beresteyn samen met de naburige buitenplaats Berbice door de provincie aangewezen als 'landgoedbiotoop'. Tenslotte overweegt de gemeente Voorschoten momenteel in haar erfgoednota de aanwijzing van het gehele park van de buitenplaats als gemeentelijk monument.

Gebleken is dat de tuin- en parkaanleg van Beresteyn ondanks de decennialange verwaarlozing, de relatief slechte staat waarin de aanleg zich bevindt en de sterk verstedelijkte omgeving nog veel parkelementen bevat met een hoge en positieve tuinhistorische waarde. Ter plaatse van het huidige gebouwencomplex is de aanleg aanzienlijk aangetast door de vele uitbreidingen en aanpassingen.

6.2 EEN NIEUWE TOEKOMST VOOR BERESTEYN

In 2009 is Beresteyn verworven door Amvest, met als doel de in slechte staat verkerende buitenplaats een nieuwe functie te geven en te ontwikkelen tot een wooncomplex in combinatie met services en zorg. Het karakter van Beresteyn als landgoed/historische buitenplaats is een belangrijke factor in het profiel van deze nieuwe woon- en zorgfunctie en zal door Amvest zorgvuldig in de planvorming worden geïntegreerd.

Om deze doelstelling te bereiken zal het gebouwenensemble op Beresteyn, met uitzondering van het beeldbepalende voorste deel van het hoofdhuis, voor een groot deel worden vernieuwd. Het plan omvat de restauratie van dit monumentale voorhuis en vervanging van de bijgebouwen door nieuwe woongebouwen, waarbij wordt gedacht aan appartementengebouwen en een klein aantal grondgebonden woningen.

In de visie op de toekomstige ontwikkeling van Beresteyn zullen herstel en revitalisatie van de tuin- en parkaanleg zorgen voor een aantrekkelijke woonomgeving met een bijzondere historische kwaliteit.

Het is daarbij de bedoeling de benodigde parkeerplaatsen half verdiept in de plint van de nieuwe woongebouwen te integreren, zodat het maaiveld zoveel mogelijk gevrijwaard blijft van autoverkeer. Het stedenbouwkundig plan voor de aanpassing van de gebouwen wordt opgesteld en nader uitgewerkt door RRog stedenbouw en landschap uit Amsterdam.

6.3 AANBEVELINGEN

In de visie van Amvest op de toekomstige ontwikkeling van Beresteyn speelt het herstel en de revitalisatie van de historische tuin- en parkaanleg een grote rol. Ook vanuit het voorliggende onderzoek wordt aanbevolen de aanleg te herstellen en hierbij het momentum, dat is ontstaan vanwege bij de voorgenomen vernieuwing van de gebouwen, aan te grijpen.

Aanbevelingen voor het beheer van de historische tuin- en parkaanleg

Herstel en revitalisatie van de tuin- en parkaanleg van Beresteyn is een belangrijke pijler van de toekomstvisie van Amvest op de buitenplaats. De aanleg heeft voor de aankoop door Amvest in 2009 een lange periode van verwaarlozing ondergaan, waardoor de kwaliteit van de aanleg is aangetast en het park sterk is verrommeld. Desondanks is de onderliggende structuur goed bewaard gebleven en is de cultuurhistorische waarde van het grootste deel van de aanleg als positief en hoog geklasseerd (circa 80%; zie H4).

In het toekomstvisie van Amvest heeft de tuin- en parkaanleg van Beresteyn een functie als:

- Dagelijkse woonomgeving voor de bewoners van de zorgresidentie en hun bezoekers.
- Een onder voorwaarden opengesteld gebied voor wandelaars, geïnteresseerden en leden van Stichting het Zuid-Hollands Landschap.
- Natuurgebied (ook als onderdeel van de EHS). De buitenplaats Beresteyn omvat een oud parkbos met een rijke en gevarieerde structuur en heeft daarmee een belangrijke functie als natuurgebied. Bovendien ligt de buitenplaats in de Ecologische Hoofdstructuur van de sterk verstedelijkte Provincie Zuid-Holland (EHS). Hoewel de natuurwaarde momenteel door de verwaarlozing van het gebied slechts als positief is te waarderen, is deze door het uitvoeren van specifieke herstel- en inrichtingsmaatregelen te verbeteren (zie H3).

Aanbevelingen:

- Herstel en revitalisatie van de waardevolle onderdelen van de als een historisch gelaagde aanleg in landschapsstijl met een afwisseling van open ruimten, waterpartijen, parkbossen, bloemheesters en tuinsieraden, zoals die worden aangetroffen in de verschillende deelgebieden.
- Bij het herstel en revitalisatie van de tuin- en parkaanleg zoveel mogelijk de oorspronkelijke opzet en identiteit als uitgangspunt te nemen. Belangrijke informatiebron voor het streefbeeld is de fotoserie van 1899 (zie H2).
- Herstel van de gevarieerde 'rondwandeling' door de verschillende deelgebieden in de tuin- en parkaanleg via een netwerk van (herstelde) wandelpaden met het nieuwe gebouwencomplex en het verbindende plein als middel- en vertrekpunt.
- Gezien het vele achterstallige onderhoud is het herstel van de parkaanleg een groot project. Vanwege

het kwetsbare en natuurrijke karakter van het parkgebied en de vele oude bomen, zal dit project zorgvuldig moeten worden voorbereid en over meerdere jaren worden uitgevoerd.

Aanbeveling voor de inpassing van de nieuwe woongebouwen

Een belangrijke pijler onder de toekomstvisie op Beresteyn is de aanpassing door sloop van een groot deel van het huidige gebouwcomplex op de buitenplaats ten behoeve van de nieuwbouw van woongebouwen. Deze aanpassing heeft vanwege de centrale positie die het huidige en toekomstige gebouwencomplex op de buitenplaats inneemt, een directe en versterkende invloed op de historische tuin- en parkaanleg.

- Het is in het algemeen belangrijk dat de historische gebruikstraditie van Beresteyn t.a.v. de plaatsing van de gebouwen en de ontsluiting daarvan zoveel mogelijk wordt geïntegreerd in de nieuwbouwplannen.
- Het hoofdgebouw ligt op een centrale en beeldbepalende positie op de buitenplaats en verbindt het gebouwencomplex in ruimtelijke zin met de Leidseweg. Het is belangrijk voor de uitstraling en historische waarde van het landgoed en de gehele landgoederen zone dat het hoofdgebouw deze beeldbepalende en verbindende kwaliteit behoudt.
- Het dienstplein aan de achterzijde van het hoofdgebouw is van oudsher de verbindende schakel tussen de verschillende gebouwen en geeft van oudsher toegang tot de omringende parkaanleg. Het plein vormt van oudsher ook de dagelijkse entree; de voordeur met het omhooglopende toegangslaantje aan de Leidseweg is te beschouwen als een pronkentree die alleen in bijzondere gevallen werd gebruikt.
- De nieuwbouw vormgeven als ruimtelijk 'losse' gebouwen, gepositioneerd als een transparante compositie die is afgestemd op de waardevolle delen van tuin- en parkaanleg.
- Vanwege het historische karakter van de buitenplaats wordt aanbevolen de buitenruimte zoveel mogelijk te vrijwaren van geparkeerde auto's.

De contour van het bouwvlak in het bestemmingsplan:

- In het westelijke deel het bouwvlak zoals weergegeven in het bestemmingsplan ligt een waardevol deel van de tuin- en parkaanleg. Het betreft een deel van de slingervijver, het bergje en de beplantingen daarom heen. Aanbevolen wordt de historische aanleg op dit deel van het bouwvlak zoveel mogelijk te vrijwaren van gebouwen en deze te herstellen.

BIJLAGE 1 BESCHRIJVING GEMEENTELIJK MONUMENT BERESTEYN

MONUMENTENCOMMISSIE VOORSCHOTEN

BEORDEDELINGS-STAAT Adres : Leidseweg 191
 OBJECT Postcode : 2253 AD
 Kadaster : Sectie A Nr 4667
 Huize "Beresteyn" Opgericht : vermoedelijk omstr. 1830
 Ontwerper : jonkheer Hugo van Beresteyn
 Eigenaar :
 adres :
 Bouwvergunning :
 Bijlagen :

Waardering: +=positief/beeldbepalend, 0=indifferent, -= negatief/beeldverstrend

RELATIE OBJECT met STEDEBOUWKUNDIGE cq LANDSCHAPPELIJKE OMGEVING

A1	typologie omgeving	. lintbebouwing	+
2	weefsel cq korrel	. open bebouwing op grote percelen	+
3	relatiepatronen	. vrijstaand op eigen "landgoed"	+
4	vorm openbare ruimte	. brede verkeersweg	0
5	integratie groen	. op eigen erf omgeven door prachtige grote bomen	++
6	relatie privé - openbaar	. oprit door laan op voortuin m ronde vijver	++
7	ensemble waarde	. vormt a d Leidseweg een reeks grote "Villa's"	+
8	.	.	.
.	.	.	.
.	.	.	.

ARCHITECTONISCHE KWALITEIT EXTERIEUR

B1	typologie cq bestemming	. groot landhuis of 'villa'	+
2	ruimtelijk concept	. vrijstaand met grote achter aanbouw	+
3	massa opbouw	. rechthoekige voorbouw, 2 lagen m schilddak	+
4	hoofdgeleding	. vooruitspringende entreepartij & hoeklisenen	+
5	compositie voorgevel	. klassiek symmetrisch	+
6	schaal	. fors	+
7	bijzondere architectonische onderdelen	. entree m hardstenen stoep, rondboog & decoratie	+
		. balkon m balustrade	+
		. kroonlijst m consoles & gepleisterde spiegels	+
		. fronton m steil oprijzend torenachtig dakdeel	+
		. leien dak m twee kleine dakkapellen m luiken	+
8	.	. hardstenen plint	+
		. rood metselwerk m gepl. speklagen, aanzet- & sluitstukken	+

ARCHITECTONISCHE KWALITEIT INTERIEUR

C1 .
 2 .
 .
 .
 .

BOUWTECHNISCHE KWALITEIT

D1 hoofd draagstructuur . goed
 .
 2 onderdelen . goed
 3 .

ARCHITECTUURHISTORISCHE WAARDE

E1 . neo-rennaissance met franse inslag

GESCHIEDKUNDIGE en VOLKSKUNDIGE WAARDE

F1 .

ALGEMENE INDRUK TOTAALBEELD

G1 . fraai geproportioneerd en gedecoreerd landhuis in een

zeer fraaie parkachtige omgeving.
 de latere grote uitbreidingen aan achterzijde doen afbreuk aan de kwaliteit v oorspronkelijke opzet.

OPGEMAAKT : 15 01 1989

GOEDGEKEURD : 09 02 1989

GEWIJZIGD :

RAPPOORTEUR : J. Lichtenberg

MONUMENTENCOMMISSIE: V.z.

Sec

200158

Beschrijving landhuis 'Beresteyn'

Het huis is aan de voorzijde hoger gelegen en heeft aan weerszijden een door beuken begrensde oprijlaan en ervoor een vijverpartij. Aan de achterzijde heeft het complex drie bouwlagen (souterrain); aan de voorzijde is sprake van twee bouwlagen en een zolder onder een schilddak. De middenpartij is risalerend uitgevoerd en wordt bekroond met afgeknot piramidevormig dak. Op de begane grond heeft de middenrisaliet een uitgebouwd portaal.

Voorgevel met vijf vensterassen opgetrokken met rode baksteen in staand verband. Hardstenen plint/borstwering met dito bovenlijst. Gevel geleed door horizontale geprofileerde cordonband en speklagen in pleisterwerk; deze laatste ter plaatse van lisenen voorzien van gerekte diamantkoppen. Gevel aan de bovenzijde afgesloten door lijst met geprofileerde architraaflijst. Recht boven de vensters zijn in het bakstenen fries gepleisterde panelen opgenomen, die worden geflankeerd door voluutconsoles. Ook ter plaatse van de lisenen aan de uiteinden en die van het midden van de gevel bevinden zich dergelijke consoles. Het paneel in de middenrisaliet draagt een cartouche met de naam 'BERESTEYN'; het geheel wordt bekroond met een eenvoudige fronton. Boven de dubbele lisenen is op de kroonlijst een piëdestal met gedrukte pinakelbekroning geplaatst.

Middenrisaliet met naar voren komend portaal met daarop een balkon. Gevel aan beide einden begrensd met dubbele lisenen. Het portaal heeft typerende renaissanceversieringen in stucwerk. De deuropening heeft een steens cirkelboog; de glasdeuren zijn niet oorspronkelijk. In de zijgevels van het portaal smalle schuifvensters zonder nadere verdeling. Balkon met houten balustrade met zware hoekstijlen en vaasbalusters.

De vensteropeningen op de begane grond worden aan de bovenzijde gesloten met anderhalfsteens segmentbogen met cementen diamantkoppen. De vensters op de verdieping hebben strekse bogen met gepleisterde blokken. De vensters op de begane grond lopen door tot op de vloer en hebben een bovenraam met daaronder dubbele naar binnen draaiende glasdeuren zonder verdere roedenverdeling. Op de verdieping is sprake van een bovenraam met brede middenstijl met daaronder naar binnen draaiende dubbele ramen. Op de bovendorpels van de kozijnen bevinden zich versierde gesneden loodslabben. In het voordakvlak bevindt aan weerszijden van de kap boven de risaliet een eenvoudige dakkapel met afzonderlijk kapje.

De linker- en rechter zijgevel hebben door de verhoogde ligging aan de voorzijde feitelijk drie bouwlagen. De gevels zijn opgetrokken met goedkopere kwaliteit baksteen dan de voorgevel. Aan de bovenzijde wordt de gevel afgesloten met een gevellijst bestaande uit een geprofileerde cementen architraaflijst, bakstenen fries en een houten kroonlijst.

De vensteropeningen van souterrain en begane grond worden afgesloten met steens segmentbogen. Op de eerste verdieping is sprake van een halfsteens rollaag. Het souterrain heeft een vierruits schuifvenster; op de begane grond is een T-venster geplaatst, terwijl zich op de verdieping een venster gelijk aan die in de voorgevel bevindt.

De dakvlakken zijn gedekt met asfalt singles

Het interieur bevat geen oorspronkelijke afwerking. Opvallend is de enkelvoudige balklaag in het rechter voorvertrek. De zwaarte en de profilering aan de onderzijde maken het mogelijk dat deze nog uit de bouwtijd van het oorspronkelijke huis 'Beresteyn' dateert.

De verhoogde aanleg met aan weerszijden een oplopende laan beplant met beuken geven het geheel vanaf de Leidseweg een markante en waardevolle stedenbouwkundige en landschappelijke situering. Deze aanleg gaat waarschijnlijk terug op het eerste huis Beresteyn dat omstreeks 1833 tot stand kwam.

Aan de achterzijde van de tuin bevindt zich een kunstmatige langgerekte heuvel die vermoedelijk is aangelegd als kering tegen de zuidwestenwind vanuit de Noord-Hollandse Polder. Hierin is een onderdoorgang opgenomen in de vorm van 'hermitage', een grotachtige

200151

folly, typerend voor een 19de-eeuwse landschappelijke parkaanleg. Een dergelijke aanleg stond symbool voor een teruggetrokken bestaan in de natuur.

De doorgang heeft flankerende zijmuren en is opgemetseld met zwaar vervormde mondstenen afkomstig van de Wassenaarse steenfabriek 'De Ridder'. In de doorgang zelf zijn met een andere steensoort terugliggende nissen gesuggereerd.

Het bijbehorende landschap van de buitenplaats Beresteyn, mede in samenhang met het naastgelegen Berbice, heeft zijn waarde ontleend aan de bodem, cultuurhistorie en natuur. De buitenplaatsen zijn gesitueerd op de uiterste punt van de oude strandwal waarop Voorschoten ontstaan is. Vanouds werden op deze hoger gelegen strandwallen de landhuizen met aanliggende bospercelen aangebracht.

Aanvankelijk was de parkopzet in een formele stijl. In de 18^e en 19^e eeuw zijn hier veranderingen aangebracht in landschapsstijl. De belangrijkste elementen, nu nog te herkennen in het gebied, zijn de waterpartijen en het reliëf. Tevens heeft een verrijking van het bomensortiment plaatsgevonden.

De monumentale waarde van het hoofdgebouw en het zicht erop vanaf de Leidseweg wordt sterk ondersteund door de voortuin.

Waardering

De bescherming beperkt zich tot het voorste gedeelte van het hoofdgebouw (het gedeelte dat gedekt wordt met een schilddak; de kern van het vroegere landhuis 'Beresteyn'), de bijbehorende oprijlaan en vijverpartij aan de voorzijde, alsmede de 'hermitage' met heuvel aan de achterzijde van het complex (zie bijbehorende kaart).

Het pand is voor de gemeente Voorschoten van belang vanwege de architectuur- en cultuurhistorische waarde.

1. het huis en de omringende tuin vormen een duidelijk en relatief laat voorbeeld van de vroeger talrijk aanwezige buitenplaatsen binnen de gemeente;
2. de waterpartijen en de 'hermitage' aan de achterzijde van het complex vormen nog belangrijke elementen van de 19de-eeuwse landschappelijke parkaanleg;
3. het huis houdt de herinnering levendig aan het 'Instituut Wullings', een bekende kostschool [Internaat (met HBS)] uit de eerste helft van de 20ste eeuw;
4. het voorste gedeelte van het hoofdgebouw is opgetrokken in een voor de gemeente ongebruikelijke rijke neorenaissancestijl.

Voor het vaststellen van de waardering van het landgoed 'Beresteyn' zijn dezelfde criteria gehanteerd als die het rijk heeft gebruikt bij het Monumenten Selectie Project. Toen vanzelfsprekend gehanteerd als selectiecriteria, in dit geval als beoordelingscriteria en gerelateerd aan de plaatselijke situatie. Er is een beoordeling gemaakt van de stedenbouwkundige situatie (aan de hand van beoordelingscriteria 'jongere' stedenbouw) en van het huis zelf (aan de hand van beoordelingscriteria jongere bouwkunst). Zo is aangegeven op welke criteria een object/complex 'scoort' en in welke mate. De tekens '++', '+' en '±' staan voor: in zeer hoge, hoge of redelijke mate.

Beoordelingscriteria jongere bouwkunst

I Cultuurhistorische waarden

1. belang van het object/complex als bijzondere uitdrukking van (een) culturele, sociaal-economische en/of geestelijke ontwikkeling(en); +
2. belang van het object/complex als bijzondere uitdrukking van (een) geografische, landschappelijke en/of bestuurlijke ontwikkeling; +
3. belang van het object/complex als bijzondere uitdrukking van (een) technische en/of typologische ontwikkeling(en); +
4. belang van het object/complex wegens innovatieve waarde of pionierskarakter;

II Architectuurhistorische waarden

1. bijzonder belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur en/of bouwtechniek; ±
2. bijzonder belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester of architect;
3. belang van het object/complex wegens de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp;
4. belang van het object/complex wegens het bijzondere materiaalgebruik en/of de ornamentiek;
5. belang van het object/complex wegens de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur(onderdelen);

III Ensemblewaarden

1. betekenis van het object/complex als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van internationaal belang is;
2. bijzondere betekenis van het object/complex wegens de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van een streek, stad, dorp of wijk; ++
3. bijzondere betekenis van het complex wegens de wijze van verkaveling/inrichting/voorzieningen; +
4. bijzondere betekenis van het object/complex voor het aanzien van een streek, stad, dorp of wijk; ++
5. belang van het object/complex wegens de hoogwaardige kwaliteit van de bebouwing en de historisch-ruimtelijke relatie met groenvoorzieningen, wegen, wateren en/of bodemgesteldheid; ++

IV Gaafheid/Herkenbaarheid

1. belang van het object/complex wegens de architectonische gaafheid van exterieur en/of interieur;
2. belang van het complex wegens de hoogwaardige architectonische kwaliteit van de samenstellende onderdelen (hoofd- en bijgebouwen, hekwerken, en tuinaanleg e.d.); ±
3. belang van het object/complex in relatie tot de structurele en/of visuele gaafheid van de stedelijke, dorpse of landschappelijke omgeving; +

V Zeldzaamheid

1. belang van het object/complex wegens architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische en functionele zeldzaamheid, eventueel verbonden met een bijzondere ouderdom;
2. uitzonderlijk belang van het object/complex wegens één of meer van de onder I t/m IV genoemde kwaliteiten.

+

*Beoordelingscriteria jongere stedenbouw**I Cultuurhistorische waarden*

1. belang van het gebied als bijzondere uitdrukking van (een) culturele, sociaal-economische en/of geestelijke ontwikkeling(en);
2. belang van het gebied als bijzondere uitdrukking van (een) geografische, landschappelijke en/of bestuurlijke ontwikkeling(en);
3. belang van het gebied als bijzondere uitdrukking van (een) technische, structurele en/of functionele ontwikkeling(en);
4. belang van het gebied wegens innovatieve waarde of pionierskarakter;

+

+

II Historisch-ruimtelijke of stedenbouwkundige waarden

1. belang van het gebied voor de geschiedenis van de ruimtelijke ordening en/of stedenbouw;
2. belang van het gebied wegens de bijzondere samenhang van functies, schaal, verschijningsvorm van bebouwing, wegen, wateren, groenvoorziening en open ruimten, mede in relatie tot de regionale of lokale ontwikkelingsgeschiedenis;
3. belang van het gebied wegens hoogwaardige ruimtelijke, esthetische en/of functionele kwaliteiten, op basis van een herkenbaar stedenbouwkundig concept;
4. belang van het gebied wegens bijzondere verkaveling, inrichting van de openbare ruimte en/of specifieke functies;

+

++

±

+

III Situationele waarden

1. belang van het gebied wegens de bijzondere samenhang van historisch-ruimtelijke, structurele, esthetische en/of functionele kwaliteiten van bebouwde en onbebouwde ruimten in relatie tot hun stedelijke of landschappelijke omgeving;
2. belang van het gebied wegens de hoogwaardige kwaliteit van de aanwezige bebouwing (monumenten) en hun groepering in relatie met groenvoorziening, wegen, wateren en/of terreingesteldheid;

++

+

IV Gaafheid/Herkenbaarheid

1. belang van het gebied wegens de herkenbaarheid of gaafheid van de (oorspronkelijke) historisch-ruimtelijke structuur, bebouwing en functionele opzet als geheel;
2. belang van het gebied wegens de architectonische gaafheid van de (oorspronkelijke) bebouwing;
3. belang van het gebied wegens de structurele en/of visuele gaafheid van de stedelijke of landschappelijke omgeving;

+

+

V Zeldzaamheid

1. belang van het gebied wegens de unieke verschijningsvorm vanuit historisch-ruimtelijk, stedenbouwkundig functioneel en/of landschappelijk oogpunt;
2. uitzonderlijk belang van het gebied wegens één of meer onder I t/m IV genoemde kwaliteiten.

+

BIJLAGE 2 BESCHRIJVING LANDGOEDBIOTOOP BERESTEYN BERBICE

Berbice (58) en Berestejn (59) Voorschoten

status

Berbice beschermd complex; Berestejn heeft geen complexbescherming.
Beide buitens vormen historisch gezien één geheel.

beschrijving

Het huis Berbice is gebouwd in 1670 ter plaatse van een boerderij. De buitenplaats - eerder Allemansgeest geheten - wordt in 1690 vergroot en voorzien van een groot aantal bijgebouwen. Nu bestaat Berbice uit landhuis, tuin en park, vijver, orangerie, langs de weg gelegen tuinmanshuis, tuilmuren en een boerderij (aan de Vliet). Het servituut voor vrij uitzicht aan de voorzijde tot de Vliet is nog van kracht.

Het park van Berestejn en de tuin van het tussen beide huizen gelegen complex van Van Kempen en Begeer maakten ooit deel uit van het park van Berbice. Het huidige huis Berestejn is gebouwd eind 19de eeuw. Achter het huis ligt een parkbos met folly.

biotoop

huis met tuin/park

basisstructuur (weg/water): Veurseweg en de Vliet

zichtlijn: tussen het huis en de Veurseweg en in het verlengde daarvan naar de Vliet, en vanaf het huis in ongeveer noordelijke, noordwestelijke en zuidwestelijke richting

panorama: geen

blikveld: rondom, aan de voorzijde tot aan de Vliet, een deel valt binnen het beschermd complex